

ZLATKO KRILIĆ

ČUDNOVATA ISTINA

B I B L I O T E K A V J E V E R I C A

UREDNIK ANA KVLUSIĆ

Ilustrirala

VJERA LALIN

ZLATKO KRILIĆ

ČUDNOVATA ISTINA

Drugo izdanje

NAGRADA

»IVANA BRLIĆ-MAŽURANIĆ«, 1980.

IZDAVAČKO KNJIŽARSKA
RADNA ORGANIZACIJA

ni Ia (I o s I

ZAGREB 1981

I

»Diiin - dooon« — zvuk zvona je narušio tišinu.

— Samo malo! — majka je prestala mijesiti tijesto i brišući ruke krenula prema vratima.

— Dobar dan — rekla je veselo Irena — je 1 Zlatko kod kuće?

— Dobar dan, Irena, molim te nemoj to više pitati, znaš, uvijek me podsjeti ... — navlažile su se majčine oči i počela je šmrcati.

— Oh, oprostite — Ireni je bilo neugodno što se ne može osloboditi navike da postavlja glupa pitanja. A ovo pitanje je zaista bilo glupo, jer je znala jako dobro da je Zlatko kod kuće i da će, znala je, još godinama biti u kući a da ni nos ne pomoli van.

— Oprostite — ponovi Irena — znate, ja to onako, iz navike, kažem.

— Znam, znam — uzdahnula je majka — al molim te, ako možeš, nemoj više.

— Obećajem, nikad više — veselim glasom je pokušala popraviti grešku.

— Oooo! — tek sada je majka kroz navlažene oči primijetila Ireninu novu haljinu — krasno ti stoji.

— Sviđa vam se?
— Kako mi se ne bi sviđala. Što si se tako uredila?
— Znate, danas je priredba u školi. Moram to Zlatku reći.

— Mislim da Zlatko spava — rekla je majka nešto tišim glasom.

— Ne spavam! — zaorilo se iz sobe.

— Čula si — majka slegne ramenima — ne spava. Uđi.

— Zdravo! — rekla je i u isto vrijeme pomislila da nije zgodno bolesnika takvim pozdravima podsjećati na njegovu bolest pa dodade. — Bok!

— Bok, o kakvoj to predstavi pričaš? — rekao je Zlatko sa prizvukom straha u glasu.

— Pa, o predstavi, znaš, onoj našoj — veselila se ona — danas je premijera!

— Danas je premijera — tužno je ponovio za njom — a tko glumi umjesto mene?

— Igor.

— Igor?! — užasne se Zlatko — Igor? Pa taj nema pojma! On će pokvariti čitavu predstavu.

— Što galamiš — ljutila se Irena. Još uvijek je stajala kraj kreveta čekajući da on primijeti njenu novu haljinu, a on je nije primjećivao i to ju je ljutilo više nego galama.

— Igor će glumiti moju ulogu? — nastavio je Zlatko nešto tišim glasom — pa on ne može naučiti ni pjesmicu napamet, a kamoli čitavu ulogu. Sve će pokvariti, kažem ti!

— Opet galamiš — Irena je bila sve osjetljivija jer je vrijeme prolazilo, a on uporno nije primjećivao haljinu — ako ne prestaneš galamiti, ja ću otići.

— Neću galamiti — obeća Zlatko — ali onaj bedak će sve pokvariti.

— A zašto onda ti ne glumiš? — drsko primijeti Irena, a kad vidje njegov tužni pogled, doda — oprosti, šalim se.

— Ja bih to bolje odglumio od njega — uzdahnuo je.

— Sigurno da bi! — tješila ga je Irena — al kad već ti ne možeš, dobar je i on.

— On će pokvariti.

— Prestani gnjaviti s tim, i ti ćeš sve pokvariti! — Zar je moguće, čudila se, da on ne primjećuje njenu divnu haljinu, a svi su se divili kako joj lijepo stoji.

— Što ću ja pokvariti?

— Ništa! — njen bijes je dostigao vrhunac i ona to više nije mogla trpjeti. — Idem!

— Ostani još malo.

— Ne mogu, moram se pripremiti za predstavu.

— Lijepo ti stoji ta haljina — rekao joj je kada je već izlazila iz sobe.

— Oh, je li, sviđa ti se? — zastala je ozarena lica — znaš, sašila mi ju je gospođa Anica. Mama kaže da mi divno stoji. A prije su htjeli da bude, znaš, s »puf« ru-kavima i oko vrata u polukrug, ovako, ali sam ja rekla, znaš, da mora biti, ovako, zvonasta, a oko vrata ovako vidiš, više izrezana. I gospođa Anica je napravila onako kako sam ja rekla i sada su svi vidjeli da je tako najbolje.

— Lijepa je — potvrdio je Zlatko.

— Oh, idem sada — rekla je napokon zadovoljna — doći ću sutra ujutro da ti ispričam kako je bilo, znaš.

II

»Taj Igor će pokvariti predstavu — razmišljao je Zlatko kad je Irena otišla. — Da se to nije desilo, danas bih ja glumio. Koliko sam se samo pripremao, učio ulogu, a sada tu ležim, dok onaj glupi majmun glumi moju ulogu. Ja sam, glupan, potpuno zaboravio na predstavu. Mislio sam, majmun, da se predstava neće ni održati bez mene. Kao da sam jedini na svijetu. Kao da je svijet za sve nestao, ako je za mene nestao. Kao da se nitko ne može pomaknuti iz svog kreveta, ako se ja ne mogu pomaknuti. Ali, nisu svi bogalji kao ja. Oni i dalje pripremaju predstavu, dečki sigurno gube na prvenstvu škole u nogaču. Tko li je samo golman? Sigurno onaj glupi nespretnjaković Marko. Pa taj ne može ni loptu pošteno uhvatiti, a kamoli obraniti penal. A ja ... Sto ja? Ja sam bogalj i bolje je da ne mislim na nogomet. Nikada više neću ni taknuti loptu. A predstava? Igor će sigurno pokvariti predstavu.«

— Zlatko — ušla je majka i prekinula ga u razmišljanju — hoćeš li kakaa?

— Hoću — rekao je samo da bi majka otišla i ostavila ga s njegovim crnim razmišljanjima.

»Igor će sigurno sve upropastiti. Sada već ulaze gosti. Direktor sjedi u prvom redu, kraj njega je razrednik

i svi profesori, a iza njih roditelji. A iza pozornice? Sada se svi pripremaju. Irena sigurno, sada, pokazuje svima novu haljinu i priča kako ju je gospođa Ana sašila po njenoj volji. Oko nje su — Zlatko se napregne kao da želi bolje vidjeti tko je oko nje i otpoče mu se lagano vrtjeti u glavi, kao da osjeća kako se Zemlja vrti — a oko nje su Lidija, Sanja i Marina. Zavide joj.«

Što se više naprezao da »vidi« što se sada događa na predstavi, ona vrtnja, kao da se zemlja vrti, bivala je sve brža. Centar vrtnje je bila njegova soba. Sve brže, sve brže. Već mu se pričinjalo da vidi neke sjenke u magli. Još više se napne. Vrtnja je bivala sve brža, sve brža. Centar je on. Sve brže, brže. Centar je njegova glava. Sve gušća magla mu je pred očima. Vrtnja sve brža, brža. Centar su njegove oči. Sve brže, sve brže. Čuo je nekakvo zujanje i buku koja se strahovito približavala njegovim ušima. Sve brže, brže ...

— Neeeeee — pokušao je vrisnuti. Otvorio je oči. Njegova soba se strahovito brzo vrtjela oko njega. Grčevito se držao za rubove kreveta. A onda se vrtnja počela usporavati, zujanje i buka utišavati dok napokon sve nije stalo i bilo kao što je i bilo prije nego što je pokušao vidjeti što je na predstavi.

— Mogao sam umrijeti — uplašeno je gledao oko sebe.

Kasnije, kada se smirio, ponovno ga je interesiralo što je na predstavi, interesiralo ga je i kakva je to vrtnja što mu se malo prije desila. Želio je pokušati ponovno, ali strah mu nije dopuštao. No, ipak ga je sve to veselilo, jer sada je, po prvi put otkako je nepokretan, osjetio

zov pustolovine. Zov je postajao sve jači. Interesiralo ga je što bi se dogodilo da nije prekinuo vrtnju. Da nije otvorio oči. Interesiralo ga je i što se događa na predstavi i želio je razmišljati o tome, ali se bojao da će opet početi vrtnja. Zov pustolovine je bio sve jači i sve teže mu se Zlatko odupirao, a strah je bio sve manji dok napokon nije odlučio:

— Makar i umro, pokušat ću još jedanput.

Zažmirio je i napeo se pokušavajući vidjeti što se sada događa na predstavi. Iz početka ništa, a onda je ponovo osjetio kako polako otpočinje vrtnja. Polako. Polako. U daljini je čuo tiho zujanje. Brže. Brže. Zujanje je bilo glasnije. Što se događa na predstavi? Brže. Brže. Glasnije. Već je centar vrtnje bila njegova glava. Pa oči. Sve brže. Sve brže. Zujanje mu je paralo uši. Sve brže, brže, brže... Odjedanput je sve stalo... Zujanje je nestalo. Magla se rasplinula i on je sada jasno vidio, iako je imao zaklopljene oči, Irenu, Lidiju i Sanju.

— Znaš — čuo je Irenu — ja nisam htjela da budu »puf« rukavi onako, znaš, rekla sam, znaš, da mora biti ovako, zvonasta suknja, a oko vrata, ovako vidiš, više izrezano. Tako su i napravili.

Zlatko je jasno vidio i Igora kako nervozno trlja ruke, i razrednika koji je ušao.

— Jeste li spremni — rekao je — predstava počinje. Ti, IGORE, nemoj biti toliko nervozan, bit će sve u redu. — Razrednik je uzdahnuo, a onda dodao: Šteta što Zlatko nije s nama.

III

— Evo, Zlatko, gotov je kakao — rekla je majka ulazeći u sobu. Iz šalice na tanjuriću se nestašno pušio kakao.

— Zlatko, spavaš? — pitala je jer nije odgovorio. Pogledala ga je i preneražena stala. Šalica i tanjurić su joj ispali iz ruku i razbili se u komadiće, a kakao se nastavio veselo pušiti na parketu.

— Zlatko! — zauralala je majka, jer je u krevetu bilo zgrčeno tijelo njenog sina sa širom otvorenim staklenim očima.

— Zlatko! — urlala je tresući ga za ramena.

— Brzo! Brzo, moj sin umire! — vrištala je u telefonsku slušalicu iako se na drugom kraju još nitko nije javio. — Brzo, doktore!

— Halo? — javio se pospani ženski glas na drugoj strani.

— Brzo! Brzo doktore — vrištala je majka — moj sin umire!

— Smirite se, gospođo, polako — ženski glas s drug-¹ strane više nije bio pospan — dajte mi vašu adresu.

— On umire!

— Smirite se, gospođo, dajte mi adresu.

— Brzo, brzo, moj sin umire.

— Doktore — čulo se iz slušalice kako sestra doziva — dođite vi, neka majka govori da joj sin umire. Čini mi se da je pretrpjela živčani slom. Nije u stanju da kaže adresu.

- On umire — sve dalje je vrištala majka.
- Halo, halo, gospođo smirite se i recite adresu — čuo se sada muški glas.
- Doktore, požurite!
- Evo već dolazim, ali recite gdje — rekao je, a onda doviknuo nekom pored sebe — hitno pripremite kola!
- On je zgrčen, on umire, moj sin, doktore!
- Kako se zove vaš sin — doktor je sada pokušao na drugi način saznati adresu.
- Zlatko, moj sin Zlatko umire!
- Jeste li to vi gospođo Krilić? — pitao je doktor jer je Zlatko bio njegov pacijent koji je tek nedavno otišao iz bolnice.
- Ja sam, ja sam doktore. Zlatko umire! Požurite! Požurite! On je sav zgrčen. On umire — vrištala je majka u slušalicu, ali na drugoj strani je linija već odavno bila prekinuta.

IV

- Hajmo, djeco — rekao je razrednik — počnimo s predstavom i dobro se držite!
- Irena je, po posljednji put, poravnala haljinu i izašla na pozornicu. Recitirala je svečanim glasom:
- *Neka nikada ne prestane igra.*

Predstava je dalje tekla svojim tokom na opće zadovoljstvo gledalaca. Nitko nije primijetio nadopunu u tekstu koje nije bilo u vrijeme dok je Zlatko dolazio na pokuse, a glasila je:

*Pa i u djeci koja bolesna leže
bukti život i zdrava su
ako je u njima zdrav duh igre.*

Na samom kraju predstave Igor se zbunio i zaboravio završni i najvažniji dio teksta i sigurno bi pokvario čitavu predstavu da mu netko nije šapnuo. Svečanim glasom je rekao:

*/ zato treba život u igri proživjeti,
a ne igru u životu proigrati!*

Dugo se orio pljesak i glumci su nekoliko puta morali izlaziti ponovno na pozornicu. Čak je i direktor došao da im čestita, a o roditeljima da ne govorimo. Razrednik se rascvao kao ruža. Čestitao je svim glumcima, a osobito je pohvalio Irenu i Igora.

— Igore — rekao je razrednik — mislim da si dostojno zamijenio Zlatka. Bilo je bez greške osim što si na samom kraju, činilo mi se, zaboravio tekst.

— Ja sam ga i zaboravio — priznao je Igor — i ne bih se sigurno sjetio da mi Irena nije šapnula.

— Nisam ti ja ništa šapnula — Irena je iznenađeno gledala.

— Aha, onda mi je Darko šapnuo.

— Nisam ti ni ja ništa šapnuo — rekao je Darko.

— No, nije važno tko je — rekao je razrednik — možda si se ti sam dosjetio pa ti se činilo kao da ti je netko

šaptao. Nije važno, važno je da je predstava uspjela i da se naš trud isplatio! Još jednom, djeco, čestitam svima!

— Netko mi je šapnuo, znam sigurno — zbunjeno je govorio Igor.

V

Uz škripu kočnica i zaglušujuće tuljenje sirene kola hitne pomoći se zaustave pred Zlatkovom kućom.

— Doktore, recite mi da nije umro — drhtavim glasom je govorila majka, povlačeći liječnika za rukav.

— Bit će sve u redu — rekao joj je, a onda šapnuo medicinskoj sestri — dajte joj nešto za smirenje.

I dok je sestra davala injekciju majci, liječnik pritrči Zlatkovom krevetu. Na brzinu pregleda zgrčeno tijelo i otkrije da nema znakova života, ali nema ni znakova smrti. To ga zbuni. Prislonio je glavu na bolesnikova prsa i osluškivao rad srca. Ništa nije čuo. Uzeo je stetoskop i ponovo osluškivao srce. Nije čuo nikakve otkucaje, čuo je samo neki tihi i jednolični šum.

— Ne razumijem — rekao je sestri koja je upravo ušla u sobu i zatvorila vrata za sobom — stvarno ne razumijem. Po svim znakovima on je mrtav.

— Radi li srce?

— Ne. Ne čujem otkucaje, čujem samo neki čudni šum koji nikada do sada nisam čuo, ali to ne može biti rad srca.

- Znači da je mrtav.
- To bi trebalo značiti, ali ipak, čini mi se da nije, jer, pogledajte sestru, zrcalo se pred njegovim nosnicama ipak zamagli. Istina neznatno, ali se zamagli. To znači da diše, ali uzima tako malo kisika da od toga ne bi mogao živjeti.
- A i temperatura mu je, čini mi se, normalna — rekla je sestra koja je na brzinu izmjerila temperaturu folijom za brzo mjerenje — znači da je živ!
- Da, temperatura bi morala pasti da je mrtav, znači da je živ.
- Ali kako ...
- Nemojte me pitati, ne znam ni sam, čini se da je živ, a srce mu ne radi!
- Nevjerojatno.
- Možda je to ... — zamisli se liječnik — oh, to ne može biti.
- Što?
- Nemoguće, ali,.. pada mi na pamet, da je to jedno stanje tijela koje nije primjereno čovjeku, to jedino može biti... — liječnik se zamislio.
- Što? — interesirala se sestra.
- Latentno stanje — govorio je zamišljeno sebi u bradu — stanje u koje prelaze jednostavni organizmi kada nemaju povoljne životne uvjete. Amebe i bakterije se tako održavaju u životu, ali čovjek ... čovjek ne može doći u to stanje. No ipak, sve ovo me podsjeća upravo na to.
- Što nam je činiti? — sestra je zbunjeno gledala u liječnika.

— Ništa. Tu ne možemo ništa. Ali, ne razumijem, čak da to i jest latentno stanje, srce bi mu moralo raditi jer ćelije mozga počinju odumirati već za nekoliko sekundi ako ne dobivaju kisik, a ako srce ne radi one ga ne dobivaju. Ništa ne razumijem. Kako nas uče spoznaje medicine ovaj pacijent je mrtav. Tu ništa ne možemo.

— Doktore, kako mu je?! — otac je zadihan uletio u sobu.

— Sestro, dajte gospodinu nešto za smirenje — rekao je doktor i sestra iz torbe izvadi ampulu umirujućeg sredstva.

— Recite mi istinu! — galamio je otac uplašeno kada je vidio da doktor nemoćno i zbunjeno stoji pokraj ukočenog tijela njegovog sina.

— Reći ću vam istinu — uzdahnuo je doktor — ne znam ni kako mu je ni što mu je.

— Kako ne znate! — zgranuo se otac. — Pa za koju ste vražju mater studirali, ako ne znate!

— Oh, dobar dan! — rekao je Zlatko trgnuvši se iz ukočenosti.

Doktoru se odsijeku noge i sjedne na krevet. Sestra se zgrane i torbica s lijekovima joj ispadne iz ruku. Otac, od nenadane sreće, padne u nesvijest.

— Nisam vas čuo kada ste došli — rekao je Zlatko liječniku, malo sam se zamislio pa sam, izgleda, zaspao.

— Zaspao? — zbunjeno promuća doktor, pa uzme stetoskop i poslušá rad srca. Otkučaji su bili besprije-korni. Ni preglasni, ni pretihi, ni prespori, ni ubrzani. Liječnik ga je u čudu gledao.

— Ništa ne razumijem — rekao je.

VI

— Bilo je divno — oduševljeno je pričala Irena sjedeći na Zlatkovom krevetu. — Bilo je prekrasno. Dvorana se tresla od aplauza, a i direktor je došao i čestitao nam, znaš, šteta što to nisi vidio.

- A Igor, kakav je bio Igor?
- Dobar, nije nigdje pogriješio.
- Baš nigdje?
- Baš nigdje.
- Nimalo?
- Nimalo.

Zlatku je bilo u isto vrijeme i drago i žao zbog toga. Drago mu je bilo što je Igor njegovu ulogu dobro odglumio, a žao mu je bilo što je odglumio bez greške pa nitko nije žalio što nije on, Zlatko, glumio.

— Ispričaj mi sve po redu kako je bilo.

— Evo ovako — Irena duboko udahne pripremajući se za dugo pričanje — prije predstave svi smo bili jako uzbuđeni i tremu smo imali, znaš, i sve to. Ja sam baš pričala sa Sanjom i Lidijom, pričali smo o, znaš, o predstavi, ali to nije važno. Igor je bio jako nervozan i stalno je trajao ruke, a onda je došao razrednik i rekao da se pripremimo, Igoru je rekao da ne bude tako nervozan i da će biti sve u redu, a meni je rekao: »Mogu ti reći Irena da imaš jako lijepu haljinu«, i onda je počela predstava ...

- Nije ništa više rekao? — upade joj Zlatko u riječ.
- Tko?
- Pa razrednik.
- Pa, rekla sam ti što je rekao.

— Ništa nisi zaboravila? — pitao je Zlatko sa strepnjom u glasu.

— Nisam ništa zaboravila i nemoj me prekidati ako hoćeš da ti pričam.

— Dobro — razvukao je tužnim glasom — ja sam mislio da je rekao: »Šteta što Zlatko nije s nama.«

Irena ga je pogledala širom otvorenih i očiju i usta.

— Da, rekao je, upravo to je rekao — gledala ga je zbunjeno.

— Oh, je li?! — Zlatkovo se lice ozari srećom.

— To sam zaboravila — Irena je još uvijek bila zbunjena, a onda se dosjeti i plane. — Ti me zafrkavaš! Netko je već bio ovdje i ispričao ti, a ti se sada praviš da nemaš pojma i hoćeš da ti ja ponovno pričam. Bezobrazniče!

— Nemoj se ljutiti — branio se Zlatko — nije nitko bio ovdje, nitko mi nije ništa ispričao.

— Lažeš!

— Ne lažem!

— Ne lažeš? — pogledala ga je sumnjičavo.

— Ne lažem.

— Pa kako onda znaš?

— Pa, tako, mislio sam da je to rekao, znaš, dok je trajala predstava ja sam zamišljao kako je bilo pa mi se učinilo da je i to rekao.

— Dobro, onda smo, znaš, izašli na pozornicu i ja sam ... a onda je ... pa smo svi zajedno ... pa ... a .. . — i sve tako, Irena je pričala o predstavi.

— A nije bilo nikakvih izmjena u tekstu? — pitao je Zlatko.

— Nije bilo nikakvih izmjena.

- Sigurno?
- Sigurno! Pa valjda ja znam — iznenada se sjeti.
- Ima izmjena! Kako ti znaš za nju? Netko ti je pričao?
- A kakva, kakva je izmjena? — interesirao se Zlatko.
- Što mene pitaš kada znaš!
- Ne znam, Irena, reci mi, molim te — Zlatku su se prsa ispunjavala nekom čudnom napetošću.
- Pa, u onom dijelu o igri je izmjena ...
- Istina?! A kako glasi?! — Zlatko je već gotovo vikao od uzbuđenja.
- Glasi: »Pa i u djeci koja bolesna leže bukti život i zdrava su, ako je u njima zdrav duh igre.«
- Nevjerojatno! — zaurla on u čudu.
- Što to? — interesirala se ona jer po njegovom ponašanju jasno je vidjela da se nešto posebno dogodilo. — Što je nevjerojatno?
- Pa sve to skupa!
- A što?
- Pa to!
- Ma reci mi već jedanput! — zaurla Irena ne mogavši izdržati znatiželju. — Ako mi odmah ne kažeš otići ću kući!
- Reci ću ti — i on joj počne uzbuđenim glasom pričati — kada si ti otišla na predstavu, ja sam zamišljao što se tamo događa i što sam više zamišljao počelo mi se vrtjeti u glavi, i nekakvo zujanje sam čuo. Vrtnja je bila sve brža, a zujanje sve glasnije. Od prve nisam uspio jer sam se uplašio da ću umrijeti, ali kada sam ponovno pokušao, i kada je vrtnja bila najbrža, odjednom

se sve smirilo i ja sam sasvim jasno vidio i čuo što se događa na predstavi.

— Zafrkavaš? — Irena se pomalo uplašeno obazre iza sebe.

— Istina, kad ti kažem. Sve sam jasno vidio i čuo, a kada sam se probudio pored mene je bio doktor Čujić i medicinska sestra i moj tata i svi su se strašno iznenadili kada sam se probudio. Doktor nije vjerovao da mi radi srce.

— Zafrkavaš?

— Istina, kad ti kažem. Vjeruj mi. Čak mi se učinilo da je Igor pred kraj predstave zaboravio onaj završni dio. Činilo mi se da se neće sjetiti...

— Koji dio — Irena se sada svega sjetila i glasom punim napetosti ga ispitivala.

— Onaj dio »I zato treba život u igri proživjeti, a ne igru u životu proigrati«, pričinilo mi se da se neće dosjetiti i ja sam mu došapnuo.

— Ti!? Nevjerojatno! — šaptala je Irena. — A Igor je poslije predstave pričao da mu je netko došapnuo i mislio je da sam ja, da je netko od nas ... Nevjerojatno ... Ali...

— Što?

— Ali... to znači, mislim to, ako si mu ti šapnuo, znaš ... to znači da ti nisi samo, znaš, zamišljao da sve vidiš ... ti si onda bio tamo!

Dugo su šutjeli gledajući se.

— Nevjerojatno — rekli su oboje, a onda se nastavili gledati šuteći.

VII

U dvorani je vladala grobna tišina. U toku je bio rad simpozija za suvremena dostignuća s područja medicine. Sva su ta predavanja zanimala doktora Ćujića, no ipak je s naporom pokušavao da ne zaspi jer prošle noći nije ni oka sklopio. Živne tek kada je na predavaonicu izašao poznati japanski liječnik prof. dr Makoto Li. Tema njegovog predavanja je bila »Mogućnosti svjesnog utjecaja na rad poprečno-prugastih mišića«, a upravo to je mučilo doktora Ćujića prošle noći.

Prof. dr Makoto Li je govorio tako pametno da je svakih malo-malo dvoranom prošao uzdah, jer je prisutne liječnike hvatala vrtoglavica od visine znanstvenih spoznaja.

— Moj višegodišnji rad na tom području za sada nije dao nikakve revolucionarne rezultate — govorio je dr Li tečnim engleskim jezikom — no ipak, slobodan sam iznijeti tvrdnju, da teza po kojoj je nemoguće svjesno utjecati na rad poprečno-prugastih mišića ne stoji.

Dvoranom se proširio žamor.

— Tvrdim — nastavio je dr Li povišenim glasom — tvrdim da je moguće svjesno utjecanje na rad svih poprečno-prugastih mišića, pa i na rad srca!

Na te njegove riječi žamor dostigne intenzitet koji se obično naziva galama. Jedni su oduševljeno odobravali, drugi su glasno negodovali, a treći su tražili dokaze za tako smionu tvrdnju.

— Za sada vam ne mogu pružiti čvrste dokaze — nastavio je dr Li kada se buka malo stišala — za sada

vam mogu pružiti samo jednu temu za razmišljanje, a ta je: kako objašnjavate mogućnost istočnjačkih mislilaca da dubokom koncentracijom pređu u stanje nirvane, a ono se očituje između ostaloga i smanjenim brojem otučenja srca.

Dvoranom zavlada muk. Svi su se bacili u razmišljanje.

— Ako čovječanstvo uspije ovladati tom mogućnošću — nastavio je doktor Li — život svakog pojedinog čovjeka bi se prosječno produžio za više od pedeset godina, a česti i smrtonosni srčani udar bi se u potpunosti iskorijenio. Zato, smatram da je neophodno da nastavim svoj rad na istraživanju mogućnosti svjesnog utjecanja na rad poprečno-prugastih mišića.

Ovim riječima prof. dr Makoto Li je završio svoje izlaganje. I oni koji su se slagali, i oni koji se nisu slagali s njegovim idejama sada su se složili i složno ga ispratili gromoglasnim aplauzom.

— Čestitam, profesore, divno predavanje — rekao je doktor Čujić doktoru Makotu Liu, u pauzi rada simpozija.

— Vrlo fala — rekao je dr Li.

— Baš u vezi s vašim predavanjem želim vam ispričati jedan slučaj koji mi se upravo jučer dogodio.

— Da, da jedan slučaj — zaklimao je glavom prof. dr Makoto Li, koristeći svaku priliku da doktoru Čujiću upadne u riječ jer je to po japanskim pravilima lijepog ponašanja veoma pristojno i znak da sugovornika pažljivo sluša.

— Vidite, jedan moj pacijent, vrlo mladi pacijent, dosta je interesantan slučaj za vaše promatranje.

— Da, da promatranje — složio se dr Li.

— U saobraćajnoj nesreći je taj dječak zadobio težu ozljedu kičme, ja sam napravio što je u mojoj moći, operacija je trajala šest sati i uspio sam mu spasiti život, ali je pacijent ostao nepokretan. Doživotno nepokretan.

Doktor Makoto Li mu je prestao upadati u riječ i to je bio očiti dokaz da ga ne zanima to što priča. A nije ga zanimalo zbog toga što se ne radi o poprečno-prugastim mišićima. O srcu.

— I vidite, jučer sam imao hitan poziv, majka toga dječaka me u paničnom strahu zvala. Mislila je da joj dijete umire. I, kada sam došao, ustanovio sam da pacijent nije mrtav, a nije bio ni živ. Rad srca mu uopće nisam čuo.

— Ne raditi srce, pacijent biti mrtav — složio se dr Li, napokon zainteresiran, jer se radilo o srcu.

— E, vidite, u tome i jest problem, pacijent je bio živ!

— Kako živ? — dr Li začuđeno pogleda dra Čujića.

— Živ, potpuno živ.

— Kako? A srce ne raditi? Vi se šaliti?

— Ne, ne šalim se. Srce je kasnije normalno radilo, kao da ništa nije bilo. Dječak se trgao iz ukočenosti i, kao da ništa nije bilo, rekao da je zaspao.

— Kako? Vi se šaliti?

— Ne, ne šalim se. Mene je sve to neodoljivo podsjećalo na prelazak u latentno stanje.

— Kako, latentno stanje? Vi se šaliti? Vi rekli da se raditi o dječak a ne o ameba.

— Da, doktore, zbog toga sve i izgleda nevjerojatno.

— Vi dobro reći, to nevjerojatno. Kako se na vaš jezik kaže nešto izmišljeno.

— Izmišljotina se kaže.

— Da, to izmišljotina doktore, vi se šaliti sa ja!

— Doktore Li, vjerujte mi! — zbunjeno ga je gledao doktor Čujić i strašno se kajao što je uopće pričao o tome, jer je mogao i pretpostaviti da mu neće vjerovati. Ovako je ispao budala. Pa da, budala, ako prof. dr Makoto Li to ikome ispriča svi će mu se smijati i smatrati ga šarlatanom.

— Mislio sam — pokušao je dr Čujić popraviti situaciju — znate, mislio sam da je možda uslijed preloma kičme došlo do poremećaja živčanog sustava i da je to dalo mogućnost dječaku da ...

— Vi se šaliti sa ja! — zaurlao je profesor Li i odrješitim korakom napustio dra Čujića, koji je ne samo zastao u pola riječi, nego je ostao ukočeno stajati s rukom u zraku još pola sata zbunjeno gledajući oko sebe.

VIII

Zlatkova mama je stajala pred vratima i skupljala hrabrost da uđe u njegovu sobu. Poslije onog događaja, kada je mislila da su sve njene lađe potonule a njen jedinac umro, ona se plašila da će ponovno u krevetu ugledati sinovo zgrčeno tijelo.

— Spavaš li? — pitala je drhtavim glasom.

— Ne.

— Evo, donijela sam ti ručak — rekla je stavljajući jelo na široku dasku koja je nepokretnom Žlatku služila kao stol u krevetu.

— Nisam gladan.

— Moraš jesti, nećeš nikada ozdraviti ako ne budeš jeo — govorila mu je tako i prije kada bi bio bolestan. Samo, ovoga puta njegova bolest nije bila ni prehlada ni gripa i ona je jako dobro znala da on neće nikada ozdraviti ma koliko jeo. Prijelom kralješnice se ne liječi jelom.

— Neću nikada ozdraviti — tužno je rekao Zlatko.

— Pa, nemoj tako beznadno gledati na sve — pokušala ga je utješiti majka iako je znala da tu više nema nikakve nade, još uvijek se sjećala doktorova glasa kada joj je rekao: »Gospođo Krilić, budite snažni! Mi smo napravili sve što je u našoj moći i spasili smo život vašem sinu, ali moramo pogledati istini u oči — on će ostatak života biti nepokretan.«

— Znam da nikada više neću moći hodati — rekao je bolesnik — znam.

— Možda ćeš, ako budeš jeo, već za nekoliko mjeseci kada se oporaviš i ojačaš, moći izaći van u kolicima.

— Nije važno — rekao je — znaš, mama, nešto se čudno počelo događati sa mnom, nije više tako neizdrživo biti nepokretan.

— Sto to? — majka se malo razveselila kad vidje ozareno lice sina.

— A možda ... — on se zagonetno nasmiješi — možda ja uopće više nisam nepokretan.

— Pa i nisi, tebi su samo noge ... mislim — majka se zbuni.

— Znaš, moram ti nešto reći — smješкао se — ali obećaj da nećeš nikom reći.

— Reci mi.

— Prvo obećaj, zakuni se — zahtijevao je.

— Dobro, obećaj em.

— Zakuni se — on je ponovno, kao prije nesreće, osjećao uzbudljivost života.

— Dobro, kunem se.

— Ne može tako, moraš se zakleti onako, pravo.

— A kako je to?

— Ovako, zaklinjem se krvlju da nikada neću odati tajnu, a ako odam neka se nikada ne pomaknem s mjesta — rekao je, a onda se zamislio.

— Ne, nećemo tako, izmislit ćemo neku drugu zakletvu. — Zlatko se uplašio za majku ako ne održi obećanje, jer tada bi i ona bila nepokretna.

— Može li ovako — rekla je gospođa Krilić — dajem svoju poštenu riječ da neću odati tajnu.

— Pa, dobro, može i tako — pristao je iako je bio razočaran zakletvom jer nije bila onako lijepa i misteriozna kakve su on i njegovi prijatelji obično upotrebljavali.

— Reci mi onda tajnu — majka je bila sretna što je na svome bolesnom sinu prepoznavala onu staru zaigranost i veselje.

— Znaš — otpoče Zlatko — sve mi se čini da sam bio na predstavi u školi. Kada si ti ono mislila da sam umro.

— Ne govori tako! — u njenom glasu je nestalo svakog veselja.

— Onda kada je došao doktor, ja sam zamišljao da sam na priredbi, a kada je došla Irena ona mi je ispričala sve onako kako sam i ja vidio. Čak je rekla da sam ja došapnuo Igoru tekst koji je zaboravio.

— Sine — majka ga je gledala suznim očima — nisi ti nigdje bio.

— Jesam, mama! Sve sam vidio i šaptao sam Igoru.

— Sine, ne govori tako — ona je već šmrcala.

— Mama, vjeruj mi! Vjeruj mi! Molim te! — vikao je Zlatko za majkom koja je otišla u kuhinju da se u miru isplače.

— Jadnik — stenjala je plačući — jadnik moj mali, već mu se privida da hoda.

IX

Sat s katedrale je već odavno otkucao ponoć. Grad je utonuo u san i ulice su opustjele. Jedva bi tu i tamo poneki prolaznik žurio ili koji pijanac teturao ulicom. Upravo takav jedan pijanac je zastao ispred kuće na čijem se prvom katu vidjelo svjetlo.

— *Da li spavaš, moja draga* — pjevušio je pijanac ispod prozora, a onda se na prozoru pojavila silueta visokog i jakog muškarca.

— Gubi se odavde, pijani majmunel! — zaurloao je doktor Čujić na pijanca.

— Oprostite, šefe — nakloni se pijanac i nastavi baljati ulicom. Doktor Čujić se vrati u naslonjač, ponovno zavuče glavu među ruke i nastavi razmišljati. U takvoj je pozi sjedio već satima pokušavajući razriješiti najnevjerovatniji slučaj ne samo u njegovoj praksi nego u povijesti medicine.

— To je nemoguće — uzdisao je.

— To biti nemoguće — istu je stvar govorio još jedan zamišljeni čovjek tri bloka ulica dalje u luksuznoj sobi luksuznog hotela. Ovaj se također već satima nervozno šetao po sobi i već nekoliko puta lijegao u krevet, no nije mogao zaspati, pa bi se ponovno dizao i šetao sobom buljeći u pod.

— To biti nemoguće — lupio je šakom o stol, a onda otišao do telefona i počeo okretati broj.

— To je nemoguće — zamišljeno uzdahne dr Čujić upravo u času kada je zazvonio telefon.

— Halo?

— To biti nemoguće — rekao je glas iz slušalice — vi se šaliti sa ja?

— O, to ste vi profesore Li — prepoznao je glas. — Na žalost ne šalim se, to je stvarno bilo tako. Da se barem šalim, onda bi se sada obojica lijepo mogli nasmi-
jati i otići na spavanje, ovako, vidim, i vi nemate sna.

— Ja nemati sna, ja razmišljati o vaš dječak. Vi reći srce ne raditi, a kasnije raditi, a dječak kazati zaspao?

— Upravo tako, doktore.

— To biti nemoguće!

- Znam!
- Zašto onda kazati!
- Zato što je istina! — galamio je doktor Čujić.
- Kako biti istina! — galamio je doktor Li.
- Ne znam — uzdahnuo je Čujić.
- Ni ja — uzdahnuo je Li.

Dugo su šutjeli držeći telefonske slušalice na uhu.

- Vi mene odvesti kod dječak — rekao je napokon Li.
- U redu, dođite u moju ordinaciju odmah ujutro.
- Lako spavati.
- Laku noć.

— Ja Makoto Li, a ti?

— Ja sam Zlatko, Zlatko Krilić, drago mi je — bolesnik je zbunjeno gledao u Japanca. — Kako ste rekli?

— Makoto Li — nasmiješio se profesor pokušavajući zadobiti bolesnikove simpatije, jer, znao je, ako se pokaže da je istina ono što je čuo onda će sve zavisiti od bolesnikove želje za suradnjom.

— Li? Rekli ste Li? — ozari se dječak ovo lice.

— Da, Li — doktor ga zbunjeno pogleda.

— Vi ste brat Brus Lija? — zapitao je dječak zainteresirano.

— Kako, koji Brus Li?

— Pa, Brus Li, ne znate Brus Lija, on je crni pojas karatea! On glumi u filmu »U zmajevom gnijezdu«.

— A, Brus Li — nasmija se doktor Li — on biti moj brat!

— Vaš brat! — dječak ga je oduševljeno gledao. — Kako je on?

— On biti jako dobro, da, da jako dobro!

— Kako... — Zlatko ga zbunjeno pogleda — pa je 1 nije mrtav?

— Kako mrtav?

— Pa, pisalo je u novinama da je poginuo, da su ga ubili gangsteri.

— Tako pisati? — doktor Li je tek sada shvatio. — To ne biti istina, ja tebi reći, ali ti nikom ne reći, može?

— Može!

— Moj brat biti živ, ali se on sakriti od gangsteri.

— Istina?

— Ja tebi reći!

Doktor Čujić je sve ovo gledao s vrlo zbunjenim izrazom lica.

— A gdje se skriva? — pitao je Zlatko, onako, u povjerenju.

— Nikom ne reći? — osvrnuo se doktor Li oko sebe.

— Moj brat biti na jedan otok u velikom moru, to biti jako mali otok, a oko njega biti sve morski psi i biti... i biti veliki pauci koji čuvati moj brat.

— Istina?

— Ja tebi reći!

Doktor Čujić nije mogao vjerovati svojim očima, a ni ušima. Nije mogao vjerovati da jedan profesor i doktor kakav je bio prof. dr Makoto Li može pričati takve gluposti. Zar on, koji je na simpoziju pričao tako pametne stvari kao što je rad poprečno-prugastih mišića i mogućnost svjesnog utjecaja na njihov rad, sada tu ovako... On je do sada mislio da je prof. dr Makoto Li ozbiljniji čovjek...

— Ja tebi nešto reći, a ti onda meni, može? — pitao je dr Li.

— Može! — pristao je Zlatko, a kako i ne bi kada se radi o rođenom bratu Brus Lija.

— Ja isto biti majstor karate, crni pojas — naklonio se dr Li — i ja se boriti protiv gangsteri koji htjeti ubiti moj brat!

— Stvarno?

— Ja tebi reći, ti nikom ne reći — osvrnuo se dr Li.

— Jeste li se već susreli s kojim gangsterom?

— Ja tebi ispričati drugi put, sada ti meni ispričati, može?

— Može, a što da vam ispričam?

— Ti meni ispričati kako ti zaspao kada doći doktor Čujić, ti meni ispričati kako to biti, može?

— A, to — Zlatko je bio pomalo razočaran što se razgovor vratio na sasvim obične stvari, ali se razveselio kada se sjetio da će i on moći ispričati bratu Brus Lija nešto uzbudljivo.

— Ti meni ispričati — rekao je dr Li i izvadio blok spreman da zapiše sve što ima veze sa poprečno-prugastim mišićima.

— Znae — rekao je Zlatko tajanstvenim glasom — ja uopće nisam zaspao, ja sam bio na predstavi. Zamislio sam kako je na predstavi i onda sam se odjednom stvorio tamo, zapravo, nisam se stvorio ja, nego moja... kako da kažem, moja... ne znam kako da kažem, ali ja sam bio tamo, nitko me nije mogao vidjeti, a ja sam sve vidio i sve čuo, a moje tijelo je ostalo ovdje u krevetu i mama je mislila da sam umro.

Sve ovo je Zlatko rekao u jednom dahu očekujući da će iznenaditi dra Lija, brata Brus Lija, ali se iznenadio onda kada je vidio da dr Li bez imalo čuđenja zapisuje to što je rekao.

— A srce — pitao je Li — je li ti nešto osjetiti oko srce kada se zamisliti?

— Srce? — zbunjeno ga je gledao. — Nisam ništa osjetio.

— Baš ništa? — dr Li je bio razočaran.

— Pa, jesam nešto — rekao je Zlatko samo da bi obradovao brata Brus Lija.

— Što?! — ovaj se stvarno obradovao.

— Pa, ne znam, nešto onako... onako... kao da... ne znam.

— Kao da radi sve sporije? — pitao je doktor Li.

— Da. Kao da radi sve sporije sam osjetio — prihvati Zlatko.

— Fantastično! — uskliknu prof. dr Makoto Li, a onda se zamisli i pronicljivo pogleda bolesnika. — Ti moći se zamisliti kako negdje biti i onda otići tamo?

— Da, mogu — hvalio se bolesnik.

— Ako moći, hajde probat sada — predloži dr Li.

— Ali doktore! — zaurla doktor Čujić. — To ne smijete!

— Ali zašto, ja smjeti u cilju znanstvenih saznanja, vi znati koliko života spasiti ako ja uspjeti u mom istraživanju s poprečno-prugastim mišićima.

— Ali — doktor Čujić mu je šapnuo na uho — opasno je, pacijent može umrijeti, trebate o tome voditi računa.

— Mi morati probati, to veliko otkriće, ako uspjeti.

— Ali, može umrijeti.

— A koliko ljudi umirati od bolesti srca, a mi im ne moći pomoći zato što ne znati? Mi morati probati.

— Zabranjujem! — odrješito je rekao doktor Čujić — On je moj pacijent i ja zabranjujem taj eksperiment!

Zlatko nije razumio što su se došaptavali, ali je shvatio po pokretima njihovih ruku da se radi o nečemu vrlo važnom i to mu bi drago jer je volio kad bi se što uzbuđljivo događalo oko njega.

— Hoćete li da pokušam sada? — pitao je Zlatko.

— Ja htjeti — rekao je dr Li.

— Dobro, doktore, ali na vašu odgovornost — pristao je dr Čujić.

Zlatko se skoncentrirao i pokušao vidjeti što se događa na nogometnom igralištu pored škole. Napinjao se očekujući da otpočne vrtnja, ali vrtnje nije bilo. Doktor Čujić i doktor Li su ga gledali otvorenih usta. Zlatko je pokušao ponovno. Opet nije uspio. Pokušao je ponovno. Opet nije uspio. Pokušao je iz sve snage, jer se bojao da mu ništa neće vjerovati i da će misliti da je sve što je rekao izmislio ako ne uspije. Nije uspio.

— Ne mogu — priznao je oznojen od napora.

— Još bolje — rekao je dr Čujić.

— Šteta — rekao je dr Makoto Li.

Zlatko se osjećao kao izdajnik, kao prevarant, ali nije tu mogao ništa učiniti. Doktor i su ga uskoro napustili.

— Ja doći kod tebe drugi dan — rekao je dr Li na rastanku.

— Dođite, dođite — obradovao se Zlatko ponovnom dolasku brata Brus Lija.

Oba doktora su šutjela vozeći se natrag u bolnicu. Dr Li je bio zaokupljen mislima o mogućnosti svjesnog utjecanja na rad srca, a dr Čujić se borio s rojevima raznih misli koje su mu u glavi igrale lovice.

— Vjerujete li vi u dječakovu mogućnost da jakom koncentracijom postigne pomicanje u prostoru i odvajanje psihe od tijela? — pitao je dr Čujić.

— Ne budite smiješni, to priče za malu djecu, mene zanimati rad srca, a ne priče — odgovori mu dr Li.

Opet su utonuli u dugu šutnju.

— A onaj vaš brat, kako se ono zove? Brus Li? Nisam znao da imate brata — tišinu je opet prekinuo dr Čujić.

— Moj brat? Vi se šaliti — nasmije se dr Li.

— Pa, rekli ste dječaku.

— Ja se samo htjeti sprijateljiti sa dječak, mene interesirati rad poprečno-prugastih mišića i zato se ja morati sprijateljiti sa dječak da on meni pričati i pomoći u moj rad.

— Lagali ste mu, dakle — uzdahne dr Čujić.

X

Tuga što nije uspio doktoru Liju, bratu Brus Lija, pokazati svoju sposobnost razdirala je malog bolesnika. Tugu je pojačavala i pomisao da možda više nikada neće uspjeti. I kada je tuga prešla u bijes on stisne šake, nagne se koliko je mogao i pokuša zamisliti gdje su sada

dr Li i dr Čujić. Osjeti laganu vrtnju, kao što se Zemlja vrti.

— Pa da — pomisli radostan — nisam uspio pred njima, ali kada sam sam onda mogu. Idem do doktora Lija i reći ću mu da sam uspio!

Napregne se još jače i vrtnja se ubrza. Sve brže, sve brže. Zujanje u ušima je bivalo sve glasnije, glasnije. Sve brže, sve brže. Gusta bijela magla mu se valjala pred očima. Sve brže... sve brže. .. brže... brže. .. Zujanje je paralo uši. Sve brže... brže... brže... Odjedanput je sve stalo i on je jasno vidio dr Čujića i dr Lija kako, obojica zamišljeni, sjede u autu. Zlatko se osvrne i vidje da je i on u istom autu. Oni ga ne vide, pomisli, i to ga razveseli. Upravo je htio reći doktoru Liju »dobar dan, ja sam ovdje s vama, uspio sam«, kada počne govoriti dr Čujić, pa Zlatko odluči da malo prisluškuje što oni pričaju. Javit će se kasnije, odlučio je.

— Vjerujete li vi u dječakovu mogućnost da jakom koncentracijom postigne pomicanje u prostoru i odvajanje psihe od tijela? — pitao je dr Čujić.

»Oho — pomisli Zlatko — baš sam došao u pravo vrijeme!«

— Ne budite smiješni, to priče za malu djecu, mene zanimati rad srca, a ne priče — odgovori mu dr Li.

Zlatko je razočarano gledao u Lijeve kose oči. Nije mogao vjerovati da to govori upravo onaj isti čovjek koji je maločas onako pričao s njim i pravio se kao da mu sve vjeruje. Bilo mu je teško što mu brat Brus Lija ne vjeruje.

»To je zbog toga što nisam onda uspio, ali sada će on vidjeti« — odluči Zlatko da im se javi, ali baš u taj čas

ponovo progovori dr Čujić i Zlatko odluči da i to saslušaj, a tek onda će se javiti.

— A onaj vaš brat, kako se ono zove? Brus Li? Nisam znao da imate brata — pitao je dr Čujić.

— Moj brat? Vi se šaliti — nasmije se dr Li.

— Pa rekli ste dječaku.

— Ja se samo htjeti sprijateljiti sa dječak, mene interesirati rad poprečno-prugastih mišića i zato se ja morati sprijateljiti sa dječak da on meni pričati i pomoći u moj rad.

— Lagali ste mu, dakle — uzdahnuo je dr Čujić.

»Lagao mi je — tužno pomisli bolesnik — sve mi je lagao, a pravio se kao da mi je prijatelj. Njega interesira samo kucanje mog srca, a ne ja. Pa dobro dr Li.«

Gledao ih je još neko vrijeme. Šutjeli su. Onda je napustio auto, a da im se nije javio. Kada se vratio u svoje tijelo na krevetu, osjetio je kako mu je oko očiju sve vlažno.

XI

Otkako su se počeli događati nevjerojatni događaji Zlatku se njegova bolest činila manje strašnom. Ipak je, i kao bolesnik, uspijevaao doživjeti uzbuđenja bez kojih mu se život činio neizdrživim. No, još uvijek, a znao je i zauvijek, postoje stvari koje su mu bile neizdržive. Jedna od njih bila su kupanja, jer do kade nije mogao otići sam pa su ga nosili, a ni prati se nije mogao sam pa ga je majka prala kao malo dijete.

Druga neizdrživa stvar su bila nedjeljna poslijepodneva. Uobičajeno vrijeme da se porodica, koja je radnim danom raštrkana za poslovima, okupi. I još k tome dođu i gosti. Svi sjede oko njegovog kreveta i pričaju, i trude se da budu zanimljivi, a on se osjećao kao mrtvac oko čijeg odra su se okupili rođaci i znanci i sada ga oplakuju. Često je u takvim trenucima, da skratiti vrijeme, zamisljao da je mrtav i pomalo uživao u tome da ga oplakuju. Ali u zadnje vrijeme je sasvim zaboravio na takva razmišljanja i zato su mu nedjeljna poslijepodneva bila još neizdržljivi ja. Sve je više želio biti sam, odnosno gotovo sam, želio je biti sam s Irenom.

Upravo je jedno takvo dugo i dosadno nedjeljno poslijepodne bilo u toku.

— Zdravo, Zlatko — došla je strina Ana za koju je Zlatko pouzdano znao da je najdosadnije stvorenje na kugli zemaljskoj i u bližoj okolini — evo, donijela sam ti čokoladu.

— Hvala — promrsio je bolesnik kolutajući očima, plašio se da će sada otpočeti opet neku priču iz njenog bogatog iskustva.

— Kako je mali? — strina je lažno zabrinutim šapatom pitala majku.

— Svakog časa trebam umrijeti! — prosikće bolesnik.

— Jadnik, udarilo mu je i na živce — šapatom velikog znalca strina saopći majci.

— Hodite sa mnom — rekla je majka strini i odvušla je u kuhinju jer je više nego očito vidjela da Zlatko baš ne uživa previše u njenom društvu.

— Zlatko moj, ja ću se brzo vratiti — dobacila je strina sa vrata.

— Ne morate! — rekao je bolesnik dovoljno glasno da ga je strina čula od čega joj se zarumenješe obrazi.

— Jadnik, udarilo mu na živce — prokomentirala je.

Redom su se redali dosadni gosti i Zlatko je već gubio nadu, a onda je, napokon, došla i Irena.

— Bok! — rekla je.

— Bok! — rekao je.

— Ima li što novo? — pitala ga je po prvi put od kako je bio bolestan jer obično je on postavljao to pitanje, ali sada, otkako se interesantne stvari događaju oko njega, sve se potpuno izmijenilo.

— Pa, nema ništa posebno.

— Nisi još koji put pokušao?

— Jesam.

— I?

— I ništa posebno — pomalo se pravio važan.

— Je 1 uspjelo? — Irena je gorjela od uzbuđenja.

— Je 1 uspjelo? Sigurno da jest!

— Stvarno? — Irena se osvrne da vidi da li netko prisluškuje.

— Najstvarnije.

— I gdje si bio, što se dogodilo, kako je bilo, pričaj, nemoj se praviti važan!

— Bio sam u autu doktora Čujića i ništa se posebno nije dogodilo, nisu primijetili da sam prisutan — izbjegavao je da joj ispriča sve detalje jer ga je još uvijek peklo razočaranje.

- Kad ćeš opet pokušati?
- Ne znam. .. možda večeras.
- A kamo ćeš ići?
- Pa, ne znam još, ali nešto ću već izmisliti.
- Mogao bi ići... mogao bi ići.. . — razmišljala je Irena. — Znam!
- Kamo da odem?
- Joj, pa to bi bilo strašno dobro — smješkala se.
- Reci već jedanput — zainteresirao se bolesnik.
- Pa... znaš... — otpočela je — znaš, sutra je ponedjeljak i mi pišemo kontrolnu iz matematike... pa sam mislila, znaš, da bi ti mogao pomoći.
- Kako?
- Pa, znaš, ako sutra pišemo, onda će profesor Tomić danas navečer pripremati zadatke.
- I ti misliš da ja...
- Pa, da.
- Misliš?
- Ja se bojim te kontrolne, ali kada bih imala zadatke i prije ih riješila, onda... znaš... Hoćeš?
- Kod Tomića? — zbunjeno ju je gledao.
- Hoćeš? Molim te?
- Bojim se.
- Pa, čega se imaš bojati, on te i tako i onako ne može vidjeti.
- Svejedno, kod Tomića? — Zla tko se još uvijek pomalo bojao profesora Tomića, izgledao mu je strašan, a kako mu i ne bi izgledao strašan čovjek koji je toliko mnogo znao o tako kompliciranoj stvari kao što je matematika.

— Ih, ti si kukavica, ja bih to za tebe napravila da mogu — Irena je bila razočarana jer su njene nade da će dobiti zadatke naglo splasnule.

— Pa, ne znam. — Zlatko se još uvijek odlučivao.

— Znam zašto nećeš — upotrijebila je zadnji adut — ti i ne možeš, samo izmišljaš da možeš a kada to treba dokazati onda nećeš.

Ovo je natjeralo Zlatka da donese odluku.

— U redu, probat ću — obećao je na njeno veliko veselje.

— Do viđenja! — doviknula je Irena mami i tati na rastanku.

— Irena, hodi malo ovamo — pozvala ju je mama u kuhinju.

Zlatko je čuo iz kuhinje tihe glasove, ali nije mogao razabrati o čemu pričaju, a to ga je jako interesiralo. Odjedanput se sjeti svoje mogućnosti, pa zažmiri, napne se i koncentrira na razgovor u kuhinji. Otpoče lagana vrtnja. Zujanje u ušima. Sve brže... sve brže... i već nekoliko sekundi kasnije on je vidio majku i Irenu u kuhinji, vidio je i oca podbočene glave kako šuteći puši.

— Irena, ti si barem pametna djevojka, kako možeš vjerovati u te priče — govorila je mama.

— Ali stvarno je pogodilo kako je bilo na predstavi — branila se Irena.

— Ne budi smiješna. Irena. Shvati da je on čitave dane, već mjesecima prikovan za krevet pa mu se razne takve ideje motaju po glavi i njemu se pričinja da je sve to istina, a još ga i ti podržavaš u tome — govorila je mama blagim glasom.

— Ali, ja mislim da...

— U krivom si — prekine je mama — na taj način mu ništa ne pomažeš. On želi pobjeći od stvarnosti koja je uistinu okrutna prema njemu, ali on se mora suočiti s njom kad-tad, što prije to bolje.

— On to sve izmišlja? — Irena je bila razočarana.

— Pa sigurno, kako se može nekome događati da negdje ode a tijelo mu ostane u krevetu, budi pametna.

— Pa da — složila se Irena.

— On tebe mnogo voli — rekla je mama, a i Irena i Zlatko su pocrvenjeli — i zbog toga mu ti moraš pomoći, uliti mu hrabrost da pogleda istini u oči i okani se tih sanjarija, jer kasnije će mu biti još teže kada shvati da to nije bila istina.

— Dobro.

— A ti, je li — pitala je mama — ne vjeruješ u te njegove priče?

— Pa, vjerovala sam, ali sada više ne.

»Zašto mi nitko ne vjeruje? — razmišljao je Zlatko vrativši se u svoje tijelo. — Kako da im dokažem da je sve to istina... ili, ili to stvarno nije istina... Možda mi se samo pričinja... možda si stvarno samo umišljam. ...«

XII

— Znam kako ću dokazati i sebi i Ireni da li je istina — odluči Zlatko i napne svoje tijelo. »Profesor Tomić piše zadatke za kontrolnu«, ponavljao je koncentri-

rajuđi se na njegovu radnu sobu. Bio je jedanput tamo i još uvijek se sjećao kako izgleda.

»Profesor Tomić piše zadatke za kontrolnu«, ponavljao je. Vani se već spuštala noć.

»Profesor Tomić piše zadatke za kontrolnu«, ponavljao je i napinjao se sve više jer vrtnja je uporno izo stajala.

»Profesor Tomić piše zadatke za kontrolnu« on skupi sve snage i, grčeci se, ponovno pokuša. Ovoga puta otpoče vrtnja, no tromije i teže no ikada. I zujanje se pretvorilo u neizdrživu buku, a siva magla koja mu se inače u takvim prilikama navlačila na oči sada je bila pregršt uljenih boja koje su se ulijevale jedna u drugu. Prelazak je bio teži nego ikada, Zlatko se tresao od napora, ali nije odustajao. Morao je izdržati da bi Ireni i sebi samome dokazao da li je istina ili nije. U jednom trenutku pomisli da bi mogao umrijeti, ali ni onda ne odustane. Vrtnja je bila sve brža, buka sve jača, boje su se sve brže miješale i radile pred njegovim očima nevjerojatnu sliku. Sve brže ... sve jače .. . sve brže ... sve jače ... brže ... jače ... brže ... brže ...

Profesor Tomić je sjedio za radnim stolom i pisao zadatke za kontrolnu, njegova žena je čitala novine. Poslijepodnevno sunce je obasjavalo sobu dugini zrakama koje su padale na profesorov radni stol.

— Dobro večer — čuo se tihi šapat.

— Molim? — profesor skine naočale i pogleda svoju ženu. — Rekla si nešto?

— Ja? Nisam ništa rekla — odgovori mu žena dižući pogled s novina.

— Nisi? Čudno. Pričinilo mi se da kažeš »dobro veće«.

— Ja? Pričinilo ti se — rekla mu je žena i nastavila čitati.

— Može biti — profesor slegne ramenima, stavi naočale i nastavi pisati zadatke.

»Budala, baš sam budala, mogao sam sve pokvariti« — mislio je Zlatko, ljut na sebe što se ne može osloboditi navike da pozdravlja profesora čim ga vidi, čak i kada ovaj njega ne vidi. Dugo je stajao na mjestu dok se napokon nije oslobodio straha i uvjerio sebe da se nema čega bojati, a onda se polako došuljao profesoru iza leđa.

— Imam neki čudan osjećaj — reče profesor ponovo skidajući naočale.

— Molim? — pitala je njegova žena.

— Imam neki čudan osjećaj, ne znam kako da ti ga opišem, ali osjećam kao da me netko gleda — rekao je Tomić, a Zlatko se skamenio. — Da li ti se ikada desilo da, recimo, hodaš ulicom i imaš osjećaj da te netko gleda, a onda se obazreš i vidiš nekog tko te napadno gleda, ili ne vidiš nikoga a znaš da te netko gleda?

— Desilo mi se, desilo mi se nekoliko puta — nasmi je se gospođa Tomić.

— E, vidiš, takav osjećaj ja sada imam, kao da mi netko stoji iza leđa — na ove riječi Zlatko je mislio da je uhvaćen i možda bi i pobjegao da gospođa Tomić nije rekla:

— Koliko ja vidim nitko ti ne stoji iza leđa — nasmijala se — osim ako nije netko nevidljiv.

— Čudno je to — nasmije se profesor i nastavi pisati zadatke.

Zlatko je još dugo stajao okamenjen, a onda se nagne preko Tomićevog ramena i pročita zadatke. Pročita ih nekoliko puta da bi zapamtio. Sada se već toliko ohrabrio da se prošetao po sobi. Pogledao je što čita gospođa Tomić. Razgledao je slike po zidovima, predmete po policama.

»Lijepo je ovdje«, mislio je.

Odluči se vratiti u svoju sobu, ali prije toga dođe do profesorovog stola da pročita zadatke još jednom. Stajao je sučelice s Tomićem i gledao zadatke kada Tomić digne glavu i zagleda se ravno u njega. Zaboravio je da je nevidljiv i ukipio se kao osuđenik pred vješalima. Profesor je dugo gledao u njega. Obojica su bili nepomični.

— Što si se ukipio?

— Ah, ništa, zamislio sam se malo — odgovori profesor svojoj ženi — zagledao sam se u djecu vani. Igraju se.

Profesor Tomić je, pokazujući djecu, pokazivao kroz Zlatka, ovaj odahne i već nekoliko trenutaka kasnije bio je u svom krevetu.

— Uh, bilo me strah — priznao je samom sebi.

XIII

— Sto radiš? — pitala je majka ulazeći u sobu.

— Ništa, ništa ... — rekao je Zlatko i pokušao sakriti nekakav papir pod deku.

— Sto to skrivaš?

— Ja? Ništa ... ništa ne skrivam, što bih skrivao? — Zlatko je bio zbunjen kao lopov uhvaćen s rukom u vreći.

— Daj da vidim — zahtijevala je majka.

— Sto? Nemaš što vidjeti.

— Zlatko! — majka ga je prijekorno pogledala. — Vidjela sam da nekakav papir sakrivaš ispod pokrivača, molim te da mi kažeš što je na njemu ili da mi ga daš da vidim ... ili ću ga sama uzeti.

— Dobro, evo ti... — Zlatko joj pokunjeno pruži papir na koji je napisao zadatke za sutrašnju kontrolnu da ih ne bi zaboravio.

— Oh! Sine... — majka ga je pogledala tako radošno da se on još više zbuni, ona je na tom papiru očekivala svakojake strahote od oporuke do oprostajnog pisma, svašta je očekivala ali zadatke iz matematike nika-ko nije.

— Radiš zadatke? Samo radi, radi sine, ne moraš to skrivati — veselo mu je vratila papir pa otrčala u kuhinju da radosne vijesti javi ocu.

— Oh, Perice — rekla mu je — tako sam sretna.

— Sto je bilo? — otac je u zadnje vrijeme rijetko kada govorio, sjedio je po čitave dane razmišljajući. Sva-

ka radost je nestala s njegovog lica od onog dana kada je Zlatko nastradao.

— Naš mali — govorila je veselo majka — naš mali rješava zadatke iz matematike. Znaš što to znači? Znaš li? To znači da naš mali ima volje, nije ga bolest prekinula. To znači da naš mali razmišlja o svojoj budućnosti. Pa makar i bolestan, on ne želi da zaostane za svojim kolegama, znaš. Oh, kako sam sretna. O bože, a ja sam mislila da se on bavi nekim mračnjačkim mislima, mislila sam, o bože, da on piše oporuku ili oproštaj no pismo, o bože, tako sam sretna.

— I ja! — ozari se očevo lice.

— Znaš, naći ćemo mu nekog privatnog učitelja, ako mali želi učiti treba mu to omogućiti, da se jadnik ne muči sam — predložila je majka.

— Naći ćemo ga već sutra — složi se otac.

Zlatko je zapisao na papir sve zadatke koje je vidio kod profesora, a onda se sjetio:

— Ako oni pišu kontrolnu ujutro kada će Irena doći po zadatke? Već je kasno, danas sigurno neće doći — rekavši to njemu padne na pamet čudna misao. Kasno je, vani je već uvelike noć, a kada je prije nekoliko minuta bio kod profesora Tomića bilo je sunčano ... Kako to? Nije moguće da je kod njega poslijepodne, a kod mene noć, mislio je, pa stanuje svega nekoliko ulica dalje. Nije mu bilo jasno, a nije ni mogao smisliti neko objašnjenje, pa zaključio da mu se sigurno pričinilo da je kod Tomića bilo sunčano. Ali ipak, mislio je, djeca su se igrala

vani. Nije važno, zaključiti na kraju, važno je da sam donio zadatke i da ih moram poslati Ireni što prije. Ali kako?

— Eh, baš sam blesav — nasmije se očito se dosjetivši kako da zadatke pošalje Ireni.

Televizor je žmirkao ispunjavajući sobu plavetnilom. Irena je, zavaljena u duboku fotelju pospano zijevala.

— Idem spavati — rekla je protežući se.

— Laku noć, srce — rekla joj je majka.

— Laku noć — rekao je otac.

— Laku noć — Irena ih je oboje poljubila i otišla u svoju sobu.

— Jedva sam te dočekao — čula je tihi glas — tu sam već pola sata.

Irena je zbunjeno zastala, a onda odmahнула glavom i nastavila pripremati krevet.

— Čuješ li ti mene? — opet onaj tihi glas.

— Pričinja mi se — nasmiješi se Irena.

— Ma ne pričinja ti se! Ja sam stvarno ovdje!

— Nije istina!

— Ne budi blesava, ako nisam ovdje kako me onda čuješ?

— Ne čujem te, samo mi se pričinja.

— Nemoj me zafrkavati, moram se brzo vratiti u svoj krevet da ne dođe moja mama i opet napravi paniku.

— Samo se ti vrati kuda hoćeš i tako nisi tu — Irena tvrdoglavo nije htjela vjerovati.

— Čuj, Irena, ja znam što si pričala sa mojom mamom, bio sam u kuhinji i sve čuo, znam da te mama na-

govarala da mi ne vjeruješ. Ti se sada odluči da li ćeš vjerovati onom što je ona rekla ili ćeš vjerovati onome što sada čuješ!

— Ti ne možeš biti ovdje kada ti je tijelo tamo, jesi li ti ikada čuo da netko može otići nekuda a tijelo mu ostati u krevetu?

— Nisam nikada čuo tako nešto.

— Eto vidiš!

— Ali svejedno ja sam sada tu!

— Ne vjerujem ti!

— Ma ti si blesava! — bijesno je rekao Zlatko. Zavladała je tišina. Irena se nervozno osvrtała po sobi.

— Jesi li još uvijek ovdje? — pitala je.

Tišina.

— Zlatko, jesi li?

— Nisam — odgovorio je mrzovoljno.

— Pa kako govoriš ako nisi tu?

— Pričinja ti se.

— Ne pričinja mi se, nisam ja luda da mi se pričinjaju glasovi kojih nema! — Irena se ljutila.

— Pričinja ti se, kako možeš čuti nekoga koga nema, vidiš da mene nema — Zlatko joj je vraćao istom mjerom.

— Ima te!

— Nema! Jesi li ti ikada čula da netko može otići nekuda, a tijelo mu ostane u krevetu?

— Pa ... ali ti to možeš ... Zlatko, nemoj me zafrkavati, molim te.

— Vjeruješ li da sam ovdje ili ne?

— Vjerujem!

— Onda u redu, donio sam ti zadatke za kontrolnu
— rekao je hvalisavo.

— Bio si kod profesora Tomića? — zgrane se Irena.

— Sigurno da sam bio. Obećao sam da ću otići i oti-
šao sam!

— Lažeš!

— Ne lažem, bio sam, imam zadatke!

— Svejedno lažeš, te zadatke si sam izmislio i uop-
će ti zadaci neće biti u kontrolnoj!

— Zašto mi sada ne vjeruješ?

— Kad si bio kod njega? — pronicljivo je pitala.

— Prije pola sata.

— Eto vidiš da lažeš, ja sam profesora Tomića vidje-
la prije sat vremena kako odlazi sa ženom u šetnju!

— Ali... bio je tamo i žena mu je bila .. .

— Zlatko, nemoj lagati — prekoravala ga je.

— Ne lažem, kad ti kažem.

— Lažeš, kad ti kažem.

— A zadaci? Kako sam onda našao zadatke?

— Izmislio si ih, eto tako.

— Nisam, Irena, vjeruj mi... Najbolje je da zapišeš
zadatke pa ćeš sutra vidjeti da li će biti ovi zadaci ili
neki drugi. Ako budu neki drugi, znači da sam lagao.

— Dobro, daj zadatke — rekla je Irena i pružila ru-
ku u prazno.

— Nemam ih tako, moraš ih zapisati, znam ih napa-
met. Kad se pomičem, ne mogu ništa nositi sa sobom.

— Lažeš, ali neka ti bude — sjela je za stol i uzela
papir — diktiraj.

— S kime ti to pričaš, Irena? — pojavila se njena
majka na vratima.

— Ne, ne pričam, znaš, ja to tako — zbunila se Irena — učim naglas, pa da, učim naglas matematiku, znaš, su- tra imam kontrolnu, znaš, ja tako učim naglas, vidiš, osamdeset devet kroz tri je ... vidiš, ja to tako učim ...

— Dobro, ali što si se sva usplahirila? I nemoj tako kasno učiti, mogla si i prije. Sada na spavanje.

— Dobro, dobro, sada ću na spavanje, znaš, samo da riješim ovaj zadatak — govorila je Irena za majkom, a onda se okrene u prazno, odnosno Zlatku. — Vidiš kakve mi probleme radiš!

— Ti si kriva, što govoriš tako glasno — prošaptao je-

— Diktiraj dalje — rekla je i nastavila pisati, on joj je šaputao zadatke na uho.

— Fino! Sve te zadatke znam osim ovoga — radovala se, a onda rastužila. — Samo kada bi ovi zadaci bili u kontrolnoj, ali neće, ti si to izmislio, znam.

— Vidjet ćeš sutra.

— Idem pitati tatu hoće li mi riješiti ovaj zadatak — rekla je. — Hoćeš li ti ostati ili ideš?

— Idem, bojim se da moja mama ne uđe u sobu. Bok — pozdravio je i zašutio.

— Bok — rekla je Irena, ali njega više nije bilo.

Otac je Ireni na brzinu riješio zadatak i ona je, nadajući se da će ti zadaci ipak biti u kontrolnoj, krenula na spavanje. Ušla je u sobu i pripremila krevet, a onda se počela obazirati oko sebe.

— Zlatko — prošaptala je.

Tišina. Nitko joj nije odgovorio.

— Zlatko — ponovila je — jesi li tu?

Tišina.

444UC*

' | * K' \ K - v i v \ A i

Esp v : : : : : i \ V K X Y

toli
mM&i&tz ilS

Itippf

w - i

I

— Zlatko, nemoj biti bezobrazan, javi se ako si tu — obazirala se iako je znala da ga ne može vidjeti čak ako i je tamo jer je nevidljiv.

— Zlatko, ako se odmah ne javiš neću više nikada s tobom razgovarati — ljutila se — javi se.

Tišina. Napregnula je uši.

— Ako si tu, onda se okreni — rekla je i sramežljivo počela otkopčavati haljinu. Svukla se i obukla spavaćicu, a kada je napokon bila uvjerena da Zlatko nije tamo, bilo joj je pomalo i žao.

XIV

Jučerašnji događaji su toliko iscrpili Zlatka da je spavao tvrdom snovinom iako je jutro odavno prošlo. Nije ga probudilo čak ni zvono na vratima.

— Dobar dan, izvolite? — pitala je majka bradatog mladića na vratima.

— Dobar dan, ja sam Ivan Marković — rekao je bradonja — poslao me vaš suprug radi dječaka.

— Što radi dječaka?

— Pa, učitelj ... — zbunio se bradonja.

— A, učitelj, izvolite, izvolite, drago mi je, izvolite samo, znate učitelje nikada nisam tako zamišljala, znate, brada.

— Pa, nisam ja baš neki učitelj, još studiram.

— A što studirate? — interesirala se majka.

— Filozofiju i psihologiju.

— Ali, njemu treba matematika, znate, on se počeo zanimati za matematiku.

— Ne bojte se, znam ja i matematiku onoliko koliko njemu treba, a ako ćemo pravo, onda je i matematika jedan oblik filozofije, pa sam onda svoj na svome.

— A, rekli ste, i psihologiju?

— Da, pod »be«, a pod »a« mi je filozofija.

— To je dobro, mislim to sa psihologijom. Znate, mali se jako čudno ponaša s vremena na vrijeme. Umišlja, znate, da nije nepokretan i da može, u svojim mislima dakako, napustiti svoje tijelo i otići na neko drugo mjesto.

— Interesantno! — razrogačio je bradonja oči.

— Pa zato mislim da je dobro, je 1 te, da vi znate tu psihologiju pa da mu malo pomognete da se suoči sa životom, je 1 te.

— Da, da, da interesantno — zamislio se bradonja — gdje je dječak?

— Evo, izvolite — pozvala ga je majka u sobu.

Zlatko je još spavao.

— Zlatko, probudi se, vidi tko ti je došao — budila ga je majka.

— Aaaa? — proškiljio je bolesnik, zijevnuo, premjerio bradonju i, kada mu se ovaj učinio interesantnim, probudio se.

— Zdravo, ja sam Ivo — rekao je bradati Ivo.

— Dobro jutro — rekao je pospani Zlatko.

Majka ih je napustila, ostavljajući ih u carstvu matematike, mislila je.

— Koliko je sati? — protezao se Zlatko.

— Pola jedanaest.

— Koliko?! — prenerazi se Zlatko. — Pa zakasnio sam!

— Kuda si zakasnio?

— Ma, u školu! — a onda pogleda bradonju i reče. — Ništa, ništa.

— Kako u školu? — pronicljivo je pitao bradonja gledajući u njegove pokrivenene noge.

— Ma, ništa, ništa — Zlatku se nije dalo opet objašnjavati o svojoj mogućnosti kad, znao je, ovaj mu neće vjerovati.

— Što, mislio si u školu onako... pomicanjem, mislim, pomoću mašte? — pitao je bradonja na bolesnikovo veliko iznenađenje.

— Kako znaš?!

— Jednostavno — priznao je bradonja — rekla mi je tvoja mama.

— A, tako — Zlatko je bio razočaran.

— Kako ti to uspijeva? — interesirao se Ivo.

— Ma, nikako, ja si to samo umišljam — rekao je Zlatko samo da ne bi morao objašnjavati.

— Ne vjerujem ti.

— Što, što mi ne vjerujete?

— Pa to, da si samo umišljaš. Ja mislim da ti vjeruješ da je to istina, je li tako?

— Pa jest — priznao je bolesnik — a vi mislite da to može biti istina?

— Ja ne mislim niti da je to istina, niti da to nije istina.

— A što onda mislite?

— Gledaj — dao se bradonja u objašnjavanje — ja o tome ne mogu konkretno ništa misliti, jer ništa ne

znam. Mogu samo vjerovati ili ne vjerovati onima koji o tome nešto misle, a oni misle zato što ne znaju. Ti nešto znaš i ti možeš misliti o tome. Ako ti, na osnovu onoga što znaš, misliš da je to istina, onda je to istina. Za tebe, dakako.

— Dakle, istina je? — razveseli se Zlatko.

— Nemoj to mene pitati.

— A koga da pitam?

— Onoga tko nešto o tome zna, a o tome znaš samo ti, onda pitaj sebe. Razumiješ?

— Pa, ne baš — priznao je bolesnik.

— Gledaj, ono što ti misliš da je istina, ako vjeruješ da je istina, onda je to sigurno istina, a istina je dotle dok ti netko ne dokaže da nije istina.

— Onda to nije istina jer svi tako kažu.

— To što kažu ništa ne znači, moraju ti dokazati! I to čvrstim dokazima.

— Ne razumijem.

— Gledaj, ako ti u nešto vjeruješ to je onda istina sve dok vjeruješ i prestaje bivati istina kada više ne vjeruješ.

— To znači da je istina sve što mislim.

— Tako je — razveseli se bradonja jer ga je mali na pokon shvatio — sve je istina, sve u što vjeruješ. Samo to je istina za tebe, tvoja istina, ona ne mora biti istina i za druge.

— To znači da svatko ima svoju istinu?

— Tako je! Za svakoga je istina ono u što sam vjeruje. Ti, dakle, vjeruješ da se možeš pomicati u prostoru snagom svoje mašte, to je dosta nevjerovatno, ali to je

istina ako ti u to vjeruješ. Ako misliš da to možeš, onda ti to sigurno možeš. Tako ti je sa svime u životu. Ako bilo što želiš i misliš da to možeš ostvariti, onda to i možeš ostvariti, naravno, ako imaš sve preduvjete, mogućnosti i snage da svoju zamisao provedeš u djelo.

— Ja želim da ponovno mogu hodati — promućao je Zlatko — to znači da bih ja mogao hodati...

— Čekaj — nasmiješio se bradonja — nemoj na sve gledati tako usko. Ono što sam ti pričao odnosi se na moguće stvari. Na stvari za koje postoje preduvjete... a za ovo, mislim, nema preduvjeta jer je to jače, ali ti i unutar toga možeš ostvariti svoje želje.

— Da ipak prohodam? — poželio je Zlatko.

— To ne, ali možeš uspjeti da, čak i u ovoj situaciji, postigneš ono što želiš, da recimo, radiš posao koji želiš, naravno, ako ne želiš da budeš nogometaš. Ali možeš, ono što je u stvari cilj, čak i u ovoj situaciji, uspjeti da svoj život živiš sretno i zadovoljno — govorio je bradonja trudeći se da njegove riječi ostave traga na dječakovim razmišljanjima.

— Misliš? — bolesnik ga je gledao s puno nade i povjerenja.

— Mislim! Zapravo, ne mislim, siguran sam! — nasmije se bradonja.

Zlatko je šutio.

— Zašto si rekao da si zakasnio u školu? — pitao je Ivo. — Još uvijek se nisi navikao da ne ideš u školu?

— Ma, nije to, nego, htio sam otići na treći sat da vidim da li su zadaci koje sam dao Ireni dobri. Po njima ću znati da li je sve istina ili ja samo umišljam.

XV

— Ja tebi obećati da pričati o moj brat Brus Li i o gangsteri — doktor Li je sjedio na Zlatkovom krevetu i pričao. — Onda ti meni ispričati o sebi.

— Da čujem — bolesnik ga je gledao s dvosmislenim osmijehom.

— Slušati, ja jedna crna noć ići po ulicama Hong Kong. Ti znati kakve ulice u Hong Kong? Ne znati? Ulice u Hong Kong jako uske i mračne, one na periferija. Ja ići po jedna takva ulica kad ... kad ja čuti neki koraci. .. tup... tup... koraci ići za ja. Ja ići brže... koraci ići brže ... ja stati... koraci stati. Ja odmah znati da to gangsteri, oni htjeti mene uhvatiti pa ja njih odvesti kod moj brat Brus Li. A onda je .. .

— Kod kojeg vašeg brata? — pitao je Zlatko kao da nije dobro čuo.

— Kako molim? — zbuni se prof. dr Makoto Li. — Kod moj brat Brus Li.

— Ma je 1 te? — bolesnik je glumio da je iznenađen. — Brus Li je vaš brat?

— Ja tebi to još prije reći u povjerenju — zbunjeno ga je gledao Li.

— Vi meni lagati u povjerenju — imitirao ga je.

— Kako molim?

— Lijepo molim — Zlatko je bio siguran u sebe — lagali ste mi, Brus Li uopće nije vaš brat, vi nemate brata, ja znam.

— Kako znati? — dr Li se pokunjuo kao pokisla kokoš i pomislio na dra Čujića. On je rekao dječaku, mislio je.

— Nije mi rekao doktor Cuić, ako ste to pomislili — rekao je Zlatko.

— Ne, ja to ne misliti, ali kako ti znati?

— Nema smisla da vam kažem i tako mi nećete vjerovati, jer vi ne vjerujete u moju sposobnost da odem na druga mjesta.

— Ja vjerovati!

— Nije istina, rekli ste da ne vjerujete, a ja sam čuo. Rekli ste to u autu kada ste se vraćali u bolnicu, a ja sam bio s vama samo me niste mogli vidjeti. I još ste rekli da vas sve to ništa ne zanima, zanima vas samo rad srca i zato vam je važno da vam pričam, ali. .. ja vam ništa više neću pričati!

— Ako ti to sve znati, a niko ti ne kazati... — zamislilo se dr Li — ti onda stvarno moći pomicati. Ja tebi sada vjerovati.

— Ali ja vama više ništa ne vjerovati. — Zlatko mu još uvijek nije oprostio za razočaranje i podlu laž o bratstvu s Brus Lijem.

— Ti ne htjeti meni pomoći u moj rad?

— Ne!

— Ali, to važno za ljude.

— Ne!

XVI

Prišla je polako krevetu i svečanim glasom rekla:

— Istina je!

— Stvarno?! — Zlatko nije mogao doći do daha. — Reci još jedanput.

— Istina je — ponovi Irena — imali smo baš te zadatke.

— To znači... to znači da je istina, i to stvarna istina, istina za sve a ne samo za mene, moja istina — bu-
novno je govorio bolesnik.

— Sto to pričaš? — pogledala ga je začuđeno.

— Kažem da je istina.

— Pa to kažem i ja, ponavljaš moje riječi!

— I kažeš ... bili su baš ti zadaci?

— Baš ti!

— Znači, istina je!

— Budalo, ja sam to znala već sinoć kad si bio kod mene.

— Sve si točno riješila?

— Još kod kuće.

— I što kaže prof. Tomić?

— Kaže da sam dobila pet, ali... kaže još nešto ...

— Što?

— Ma, znaš, ja sam ga vidjela jučer kako izlazi u šet-
nju, a ti si rekao da si baš u to vrijeme bio kod njega i
da je bio kod kuće ... i ja sam ga, ovaj, pitala kada je
sastavljao zadatke.

— I?

— I... i kaže da ih je sastavljao ... u subotu popo-
dne.

— To nije važno.

— Važno je ... ti si kod njega bio u nedjelju.

— ... pa da — Zlatko se zamislio — jučer, u nedje-
lju .. .ali kako je onda ... kako sam ga vidio da piše za-
datke?

— Ne znam, to ja tebe pitam.

— A bilo je . . . bilo je nešto čudno onda ... kada sam se pomicao kod njega, prijelaz je bio teži nego ikada i nekako drugačiji, a i sa suncem nešto nije bilo u redu.

— Kako, sa suncem nije bilo u redu?

— Pa, znaš, kada sam bio kod kuće bilo je već mračno, a kada sam došao k njemu bilo je još sunčano, a kada sam se vratio kući bio je ponovno mrak ... tu nešto nije u redu ... ali što?

— Čekaj, to se onda poklapa, mislim, to da je kod njega bilo sunčano, jer on kaže da je zadatke pisao u subotu popodne, a u subotu popodne je bilo sunčano. To je u redu, još treba riješiti kako to da je kod tebe bio mrak.

— Kod mene je bio mrak jer je bilo kasno, ti si otišla kući kada se već spuštao mrak i onda sam ja otišao k njemu i normalno je da je bio mrak kod mene, to je u redu, moramo riješiti kako to da je kod njega bio dan i to subota, a kod mene nedjelja, a stanuje samo nekoliko ulica dalje.

— Čekaj... — Irena ga pogleda sva u čudu — kažeš da je pomicanje bilo teže nego inače?

— Da, mnogo teže i nekako drugačije.

— A kada si kasnije išao k meni, kakvo je bilo pomicanje?

— Obično, kao i uvijek.

— Onda to znači...

— Ne misliš valjda ...

— Upravo to mislim!

— Nemoguće — prostenjao je.

— Nemoguće — složila se.

— Ti stvarno misliš da ...

- Stvarno to mislim, to je jedino objašnjenje.
- Nemoguće.
- Da, nemoguće, ali istinito.
- Ti misliš? — opet ju je pitao s nevjericom u glasu.
- Sad si već dosadan. Da, ja stvarno mislim da se ti možeš pomicati i u prošlost!
- Nemoguće . . .

XVII

Tu noć Zlatko nije mogao zaspati. Srce mu je htjelo iskočiti iz prsa od uzbuđenja pri pomisli da mu se otvara carstvo prošlosti. Vjerovao je da sada može otići na bilo koje mjesto u bilo kojoj godini. Razmišljao je kamo će sve ići, ali, za sada, nije imao hrabrosti da stvarno i krene.

Znao je da je pomicanje u prošlost teže od pomicanja u prostoru i zato je skupljao hrabrost i snagu, vježbao je neumornim pomicanjem u prostoru sadašnjosti. Svagdje je bio. U kinima i to ne samo onima u svome gradu ili državi, obišao je mnoga kina u svijetu. Svratio je u Diznilend, navratio u bečki Prater, najveći lunapark na svijetu. Razgledao je ratne avione u vojnoj bazi gdje je dozvoljen pristup samo oficirima i nevidljivima. Provozero se malo prekooceanskim brodom. Jednom riječju, obišao je čitav svijet i gotovo sva mjesta na kojima je

oduvijek želio biti, a kada je pred jutro svratio do Irene da joj ispriča o svojim putovanjima, ona je još spavala i Zlatko ju je dugo gledao kako je lijepa zaklopijenih očiju. Poželio je da se može uvući u njen san, da vidi što sanja, ali to ipak nije mogao, jer san pripada samo jednom čovjeku i nitko nepozvan ne može ući u njega. I dok je on stajao pored njenog kreveta i želio ući u njen san nije ni slutio da on i jest u njenom snu. Irena je sanjala nešto lijepo za njih oboje.

Sunce je upravo izlazilo kada se Zlatko vratio u svoj krevet. U svoje tijelo. Pokušavao je zaspati, ali nije uspijevao.

»Kako je svijet velik — mislio je — ali nije to ništa. Kako je tek prošlost velika! Kamo da odem?«

Po prvi put Zlatko je požalio što u školi nije previše pažnje posvećivao povijesti, jer da je učio sada bi se lakše odlučio kamo u prošlost da krene. Da bi pomicanje uspelo morao je točno, vrlo točno znati kuda želi ići, nije mogao krenuti jednostavno u prošlost pa kuda stigne. Morao je znati ne samo godinu u koju želi otići, nego i dan, a i mjesto na koje želi doći u tom danu prošlosti. Sve je morao znati.

»Prošlost... — mislio je — kako je samo velika prošlost.«

— Dobro jutro, Zlatko — rekla je majka ulazeći s doručkom — kako si spavao?

— Spavao? Dobro jutro, mama, dobro sam spavao.

— A što si lijepog sanjao, srce moje — rekla je, a Zlatko je gledao njeno lice i osjećao toplinu koja iz nje-

ga zrači. Poželio je da joj ispriča svoja noćasnja putovanja, ali nije. Nije joj smio pričati jer, znao je, ona u to ne vjeruje i samo bi se rasplakala i mislila da on bježi od stvarnosti koja je, kako ona kaže, okrutna prema njemu.

»O ne, mama — u mislima joj je govorio — nije stvarnost tako okrutna prema meni. Uzela mi je mogućnost da hodam, ali dala mi je druge mogućnosti. Znaš, mama, mislim da je tako uvijek u životu, i kada nešto gubiš uvijek time dobivaš nešto drugo, nešto novo. To novo treba otkriti i živjeti s time i onda stvarnost nije okrutna. Ili barem nije tako jako okrutna. Iako bih ja, znaš, radije da mogu hodati, nije mi ni ovako neizdrživo. I ovako je lijepo živjeti. Važno je da se nešto dešava.«

— Što si se zamislio, srce moje? — majka ga je gledala.

— Molim? — trgao se. — Ah, ništa, ništa.

— Nisi mi odgovorio — nasmija se majka — što si lijepoga sanjao?

— Što sam sanjao? Sanjao sam mnogo toga, sjedni da ti sve ispričam — razveselio se bolesnik jer će ipak moći ispričati majci svoja noćasnja putovanja, pa makar kao san. Nije važno.

Pričao joj je o svemu. Potanko. Do detalja. Majka ga je gledala s osmijehom. Sve je to mogla prihvatiti kao njegov san. Kao stvarnost to nije mogla prihvatiti.

— Znaš, mama — rekao je na kraju — želio bih učiti povijest.

— Povijest — začudi se mama — pa ti nikada nisi volio povijest.

— E, a sada je volim, želim je učiti.

— Pa, tek si neki dan počeo s matematikom i već si prešao na povijest.

— Neka, učiti ću ja i matematiku i povijest — rekao je da joj ne pokvari veselje jer je vidio koliko se majka obradovala — znaš, ja mislim da čovjek treba sve učiti. Treba sve znati, je li da?

— Tako je, sine moj, pametni — majka ga je pomilovala po kosi.

— Hoćeš mi nabaviti neke knjige iz povijesti? — molio je jer su mu te knjige bile više nego potrebne da bi mogao odabrati kamo se u povijest želi pomaknuti i, naravno, da bi pomicanje uspjele.

— Sigurno da ću ti nabaviti. Samo ti uči.

— Hoćeš mi nabaviti još danas?

— Čemu žurba?

— Želim što prije početi s učenjem, znaš. — Na te riječi majka se rascvala od sreće.

— Nabavit ću ti, nabavit ću ti još danas — obećala je-

— Neka budu, znaš, onako precizne, neka što više piše.

— Dobro, takve ću ti nabaviti.

Posvetio se doručku, a on je, poslije naporne noći, stvarno prijao. Ponovno je razmišljao kuda će sve ići u povijest. Imao je raznih želja, ali ga je najviše privlačilo da pođe vidjeti događaj za koji mu nisu trebale knjige iz povijesti, jedan događaj koji se nedavno zbio, ali za to nije imao hrabrosti. Nije se mogao odlučiti iako ga je privlačio da sve to još jedanput vidi.

XVIII

Sada, kada više nije ni najmanje sumnjao u svoju mogućnost iako mu nitko, osim Irene, nije vjerovao, bolesnika je sve više zanimalo kako mu to uspijeva. To ni on nije znao. Zanimalo ga je kako to da njegovo tijelo, kada se on pomakne, izgleda kao da je mrtvo. Pričali su da mu srce ne radi. Sve ga je to zanimalo, a jedina mogućnost da o tome više sazna bila je suradnja s prof. drom Makoto Lijem. Na njega se ljutio radi onih laži, ali ipak ... želio je saznati što više o svojoj mogućnosti prije nego što se upusti u pomicanje u prošlost. Mnogo toga je želio saznati, a mogao je samo preko Lija. Morao se, dakle, pomiriti s Makoto Lijem.

Poznati japanski liječnik prof. dr Makoto Li je sjedio za stolom, i to okruglim, u društvu poznatih i slav-
nih liječnika iz čitavog svijeta. Sve su to bili ozbiljni ljudi, sve su to bile ćelave i sijede glave. Pričalo se strašno pametno o dostignućima u suvremenoj medicini. Upravo je pričao poznati psihijatar iz Amerike, inače Nijemac dr Karlo Schoppl. Pričao je o teškim živčanim oboljenjima u suvremenom tempu života. Bila je potpuna tišina i svi su s pažnjom pratili izlaganje.

— Da, da ja čuti tebe — upadne u riječ doktoru Karlu Schopplu prof. dr Makoto Li. Svi su ga pogledali.

»Sto je ovome?« — pomislile su sve redom sijede i ćelave glave.

Dr Karlo Schoppl je nastavio izlaganje.

— Oh, drago mi je što se više ne ljutiti na ja — bun-

cao je dr Li zureći u prazno. Sve sijede i ćelave glave se pogledaše u čudu. Dr Karlo Schoppl je prekinuo izlaganje i zagledao se u svog kolegu iz Japana.

— Vjerovati ti — buncao je Li — sve ti vjerovati.

— Jadnik, poludio je od pretjeranog rada — šaputale su sijede i ćelave glave, a iskusni dr Schoppl je iz svoje uvijek spremne torbice, počeo vaditi jako sredstvo za smirenje živčano oboljelih.

— Ne ljutim se više na vas — šaputao je Zlatko doktoru Liju.

— Sada biti prijatelji — nasmije se dr Li, a sijede i ćelave glave se ponovno pogledaju, u pogledima se jasno mogla očitati zabrinutost za poludjelog kolegu, ali i zabrinutost neće li i oni poludjeti, ako nastave toliko raditi. Oni koji su sjedili bliže Liju čuli su tihi Zlatkov glas i već su bili sigurni da su i oni poblesavili.

— Dobro — rekao je Zlatko — možete ispitivati moje tijelo, ja se neću vratiti još pola sata. Hoće li vam to biti dovoljno za ispitivanje.

— Oh, hoće biti, hoće biti, fala tebi — urliknuo je Li od veselja i skočio ali su istovremeno skočile i sve prisutne sijede i ćelave glave na njega sa očitom željom da mu uštrcaju injekciju za smirenje. Li je žurio pa nije imao vremena za objašnjavanje, a ovi to i tako ne bi shvatili, pa se svim snagama pokušavao probiti do vrata. Sijede i ćelave glave su te njegove pokušaje shvatili kao još izrazitiji znak ludila, čak agresivnog ludila i ubace u borbu sva raspoloživa sredstva. Oboružali su se skalpelima, dugim injekcijama koje uvelike liče na mačeve, stolicama, kliještima za vađenje zubi i sličnim. Upravo

kad je borba bila najoštrija, jedan mladi liječnik zakorači u prostoriju, pogleda kakvo je stanje i iskorači iz prostorije.

— Ovi unutra diskutiraju vrlo oštro! — rekao je svom kolegi.

— Da, takav ti je liječnički posao — s uzdahom se složi njegov kolega.

Nešto kasnije medicinske sestre su napustile sve odjele i imale pune ruke posla s previjanjem poznatih i slavnih liječnika iz čitavog svijeta. Mnogi liječnici su još mjesecima ostali u bolnici, ali kao pacijenti.

Za to vrijeme je dr Li u mahnitom trku, nošen željom za novim znanstvenim spoznajama, trčao prema Zlatkovoj kući noseći pune ruke raznih instrumenata. I kada je napokon dotrčao nije mu bilo žao, jer ono što mu je pokazivao njegov instrument ni jedan živi stvor do tada nije vidio, a pokazivao je da bolesnikovo srce radi tako polako i tako usporeno kao da uopće ne radi.

— Fantastično! — naslađivao se dr Li otkrićem.

Prinio je posebni instrument za mjerenje svih aktivnosti u ljudskom tijelu Zlatkovom ukočenom tijelu i za prepastio se rezultatom. Ni jedan organ nije radio, odnosno svi su radili vrlo slabo, izvršavali su samo najpotrebnije funkcije da bolesnik ne umre.

— Kada ovladati ovom mogućnošću, ljudi živjeti pet stotina godina! — uzdisao je dr Li.

Sve je pažljivo ispitivao i svi su organi bili minimalno opterećeni, ali kada je dr Li prinio instrument glavi,

da ispita rad mozga, instrument se počeo tresti, zujati i polako pušiti. Prije nego što je instrument do kraja izgorio dr Li je mogao vidjeti nevjerojatne krivulje i očitati natprirodan rad i opterećenje moždanih vijuga.

— Sve je, dakle tu! — oduševljeno je dahtao Li. — Sve je skoncentrirano u mozgu!

— Sto se desilo? — zapanjenim glasom je pitao Zlatko kada se vratio u svoje tijelo i ugledao pored kreveta dra Lija u pokidanoj odjeći od diskusije u bolnici i zavijenog u oblak dima od izgorjelog instrumenta.

Dr Li je grčevito zapisivao na komadiću papira sve podatke prije nego što ih zaboravi.

— Što se desilo? — pitao je uplašeno Zlatko.

— Ništa, ništa se ne desiti, ja pisati... — dr Li se tako čudno smješкао i grčevito zapisivao da nije ni čudo da su ga te večeri sijede i ćelave glave strpale u ludnicu.

— Srce ne raditi... pacijent biti živ ... svi dugo živjeti ... mozak jako raditi... — objašnjavao je dr Li svojim kolegama, a oni su ga samo zabrinuto gledali i povremeno se značajno pogledavali.

— Morat ćemo tražiti bolje uvjete rada za liječnike — predloži jedna od sijedih i ćelavih glava i sve se ostale složiše s time.

— Srce ne raditi, pacijent biti živ, on pomaknuti na drugo mjesto a ja ispitivati i vidjeti zašto vi meni ne vjerovati — urlao je dr Li za svojim bivšim kolegama koji su odlazili iz ludnice.

XIX

Zlatko je jedva dočekaao da mu majka donese povijesne knjige i, kada ih je napokon donijela, on se baci na čitanje. Baci se na pripreme za svoje pomicanje u povijest.

Toliko je interesantnih događaja iz povijesti okupiralo njegovu pažnju, na toliko mjesta u raznim godinama je želio otići.

— Povijest je strašno interesantna — tek sada je otkrio.

Sve je bilo spremno za putovanje. Trebalo je još samo pričekati noć. Trebalo je pričekati da majka zaspi jer Zlatko nije htio da ona uđe u njegovu sobu dok ga nema i vidi njegovo zgrčeno tijelo. Trebalo je pričekati noć, a ona je, činilo se Zlatku, sporo dolazila.

Irena je svratila poslije škole i to je bolesniku pomoglo da prekrati vrijeme. Zapravo, nije on s njom samo prekraćivao vrijeme, bilo je drugih, jačih razloga zašto mu je bilo drago kada je došla. Pričao joj je o svim svojim noćasnjim putovanjima. Prešutio je samo da je bio i kod nje dok je ona spavala. Irena je slušala i, morala je priznati sama sebi, pomalo mu zavidjela.

— A noćas ću — stišao je glas i osvrnuo se — noćas ću ići malo u šetnju po prošlosti.

— Obećaj mi — reče Irena — da nećeš ići gledati kakva sam ja bila kad sam bila mala. Obećaješ?

— Obećajem — obećao je.

— Znaš, neću da me vidiš — rekla je — jer sam bila gadna, imala sam klempave uši, a i krive noge.

— Nije to važno — nasmijao se — i ja sam imao klempave uši i krive noge, a i pišao sam u krevet.

— Obećao si da nećeš to ići gledati — podsjetila ga je za svaki slučaj.

— Neću, ne boj se, a baš me zanima što to tako skrivaš.

— Ništa ne skrivam, nemoj biti bezobrazan, obećao si, ako samo odeš, vidjet ćeš... — prijetila se.

— A kako ćeš znati da sam bio? — zafrkavao ju je.

— Znat ću, znat ću, vidjet ću po tebi.

— Ne boj se, neću to ići gledati, ići ću... ići ću... — glasno je razmišljao.

— Ja da sam na tvom mjestu, ja bih otišla... ja bih otišla... — glasno je razmišljala.

Još su dugo glasno zajedno razmišljali i dogovarali kamo bi sve trebalo u prošlost otići, a onda je Irena morala kući. Sutra će doći, dogovorili su se, odmah poslije škole da joj ispriča kako je bilo u prošlosti.

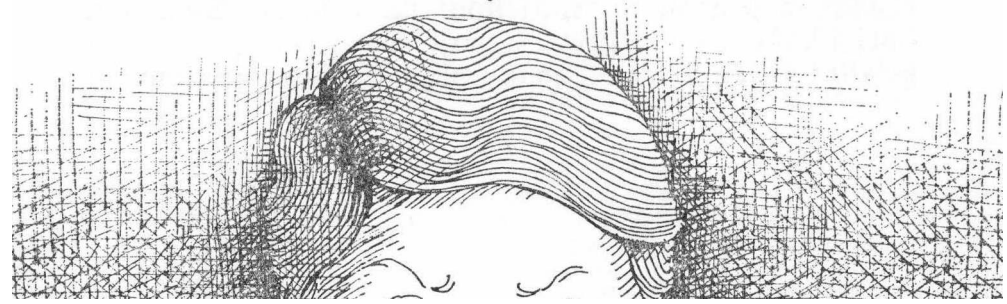
— Laku noć, sine — rekla mu je kasnije majka, ugasila svjetlo i otišla spavati.

— Kucnuo je čas! — Bio je spreman za putovanje. Prvo će otići, odlučio je, da vidi svog tatu dok je bio dječak njegovih godina. Bit će interesantno vidjeti da li je istina sve što mu je tata pričao kad god bi nešto napravio krivo. Obično je počinjao »e, kad sam ja bio tvojih godina, ja sam uvijek...« ili »ja nisam nikada...« i sve tako. Zanimalo ga je koliko u tome ima istine, a kasnije će dublje u povijest. Ipak, i sada mu je pala na pamet i sve više ga privlačila želja da prvo ode pogledati jedan događaj koji se nije dogodio tako davno, a ni daleko odavde. Ta ga je želja sve više vukla, ali i plašila.

Na kraju se odluči, skupi hrabrost, skoncentrira se i otpoče lagana vrtnja. Brujanje. Boje. Sve brže, sve brže. . . brže... brže...

Na livadi pokraj parka grupa dječaka je igrala nogomet. Zlatko ih odmah sve prepozna i neka gorčina, kao da je pojeo pokvareni kiseli krastavac, mu natopi grlo. Gleda ih — na голу Cobra, ispred njega Darko, Moka i Pero, na drugoj strani Igor, Sivi i Goki, a na njihovom голу ON. Zlatko Krilić. Zlatko Krilić samo mlađi nekoliko mjeseci, u vrijeme kada je imao zdrave obje noge. Bolesnik je sada gledao te noge i ona gorčina kiselog i pokvarenog krastavca u grlu je porasla. Utakmica je bila u punom toku. Izmjenjivali su se napadi i protunapadi i napadi poslije protunapada. Bilo je napeto. Darko je upravo krenuo u streloviti napad prema Zlatkovom голу. Trzaj lijevo, trzaj desno, prešao je sve Zlatkove suigrače i sada je jurio s loptom u nogama prema Zlatkovu голу. Bio je na redu duel najboljeg igrača Darka i najboljeg golmana Zlatka. Svi su stali i otvorenih usta očekivali ishod dvoboja. Darko uze zalet. Zlatko se nape kao luk. Udarac... tup! i lopta je krenula u same rašlje. Bila je to snažna udarčina, ali Zlatko se vine u zrak i udari loptu šakom desne ruke tako snažno da se odbila daleko preko ceste.

Bolesnik se sjećao koliko je ponosa osjećao u tim trenucima, čitao je to i sa svoga lica koje se upravo izvlačilo iz prašine s osmijehom na usnama. Gledao je Darka kako u čudu zijeva i svoje radosne suigrače kako urlaju i skaču u zrak u znak pobjede. U tom je trenutku

osjećao da sve trube ovoga svijeta sviraju njemu u čast. Skočio je i veselo potrčao za loptom u želji da nastavi slavodobitnu igru.

Bolesnikov pogled je bio prikovan za njega, bolje reći za sebe ali prije nekoliko mjeseci.

Veseli dječak stupi na cestu. .. i... užasna, stravična škripa kočnica odjekne ulicom. Bolesnik je sav drhtao gledajući svoje prestravljeno lice i užasno lice vozača kamiona, a onda, grcajući u suzama pobjegne u sadašnjost. U krevet. U tijelo nepokretnog dječaka.

U ušima mu je još uvijek odjekivala ona škripa kočnica koja je prekinula jedno sretno djetinjstvo. Dugo je plakao, a kada je prestao poželio je da vidi još nešto iz tog vremena. Želio je vidjeti kako je Irena prihvatila vijest o njegovoj nesreći. Duboko je udahnuo bojeći se razočaranja, a onda skoncentrirao misli na svoj razred, dan poslije nesreće i otpoče vrtnja. Brujanje. Boje. Sve brže, sve brže... brže... brže.. .

U razredu je bila opća galama, jurnjava i jednom riječju urnebes. Dakle, kao i obično, zaključio bolesnik gledajući to. Irene još nije bilo. Nije bilo ni Darka, ni Co-bre, ni Igora... Nikoga od onih koji su znali za nesreću nije bilo. Pa, oni još ne znaju, pomisli Zlatko. Onda je utrčala u razred Irena vesela i nasmijana kao i svakog jutra.

— Zlatko još nije došao? — pitala je Irena Natašu koja je sjedila iza nje. Irena i Zlatko su sjedili zajedno.

— Nije došao — odgovori Nataša i nastavi trčati sa Sanjom.

Otvorila su se vrata i ušli su, pokunjeni i ozbiljni, svi svjedoci nesreće, a za njima je ušao razrednik. Bio je ozbiljan, a njegov uobičajeni jutarnji osmijeh je izostao i to je bio svima dovoljan znak da nešto nije u redu. Smirili su se. Zlatko je sada gledao razred i svoju stolicu koja je zjapila prazna. Razrednik je sjeo, dugo je gledao po razredu, a onda rekao:

— Koga nema?

— Nema Zlatka — odgovoriše mu redari.

— Za njega znam — rekao je razrednik, a Zlatko je primijetio Irenin zabezeknut pogled.

— Zlatko neće dolaziti neko vrijeme — pričao je razrednik dok je opći muk prekidalo jedino šmrcaње svjedoka nesreće — neko dulje vrijeme on neće dolaziti i zato više ne treba javljati da ga nema... nastradao je u saobraćajnoj nesreći — rekao je tiho, a onda nastavio gotovo galameći: — Koliko puta sam vam govorio, govorio i govorio — sada je već galamio — ali vi, vi usijane glave vidite samo loptu! Pa dobro, majku mu, zar vam nisam... — a onda je iznenada stao, pogledao razred i mirnim glasom, koji je ipak podrhtavao, nastavio: — O tome ćemo drugi put. Sada pišemo kontrolnu zadaću. Najvažniju kontrolnu zadaću u cijeloj godini. Tko iz nje dobije pet ima pet za kraj i obrnuto! Jasno?!

Svi su se trgli iz šoka, i iz početka poneki, a zatim su se svi počeli pripremati za kontrolnu. Zapravo, gotovo svi, jer je Irena nepomična kao kamen gledala u ploču. Nije plakala, a Zlatku je sada, gledajući to, bilo pomalo i žao zbog toga. Očekivao je da će barem malo plakati.

— Ja moram srediti neke stvari u kabinetu, a vi nemojte prepisivati, pišite kao da sam ja ovdje — rekao je

razrednik kada je podijelio zadatke. — Treba mi netko pomoći, neka dnevnik odluči tko će to biti.

Rekao je i otvorio dnevnik. Zlatko je stajao pored njega i jasno vidio da je dnevnik otvoren na strani Gorana Hloupeka, a razrednik je prozvao Irenu.

— Irena, ti ćeš sa mnom — rekao je i zaklopio dnevnik.

Irena je i dalje sjedila i gledala u ploču.

— Irena! Čuješ li?

Irena ga je pogledala kao da ga ne vidi i digla se. Pošli su u njegov kabinet a Zlatko je pošao za njima. Bilo je rano ujutro i sunce se probijalo kroz guste zavjese. Razrednik ih je razmakao i sitna je prašina zasvjetlucala na suncu.

— Sjedi — rekao joj je i ona je sjela. — Znam da ste Zlatko i ti bili jako dobri, pa sam mislio da želiš biti sama — stavio joj je ruku na rame, pa izašao iz kabineta.

Zlatko je vidio kako se izraz njenog lica mijenja i prelazi u grč, u grimasu plača, pa je brzo pobjegao u svoj krevet. To što je kasnije došlo nije želio gledati, a i Irena bi se ljutila kada bi znala da je bio tamo.

XX

Bradati Ivo ga je s pažnjom slušao.

— I, vjeruješ li ti u to? — pitao ga je Zlatko kada je završio pričanje o pomicanju u prošlost.

— A, nije važno da li ja vjerujem, važno je da li ti vjeruješ, ako vjeruješ onda je to tako kao što si ispričao — nasmiju se usta ispod brkova, a iznad brade.

— Ja vjerujem, sve je bilo stvarno onako kako je i bilo kad se desilo.

— To znači da je i to istina.

— Kako ide vaša matematika? — veselo je pitala mama unoseći crnu kavu za Ivu i sok za Zlatka.

— Dobro, dobro ide, je 1 tako, Zlatko? — Ivo je na brzinu počeo črčkati neke zadatke na papiru.

— Da, ovaj, jako dobro ide — potvrdi bolesnik.

— Samo vi radite, neću smetati — reče mama, pa ode iz sobe, a njih dvojica ostave zadatke i nastave razgovor.

— Ti stvarno misliš da se sve može napraviti? — pitao je Zlatko.

— Da, sve se može ako imaš dovoljno povjerenja u sebe. Znaš, to ti je isto kao učenje vožnja bicikla. Svi smo ga mi manje-više učili na isti način i svi smo padali ko bundeve, a znaš li zašto? Zato što nismo imali dovoljno povjerenja. Dobro, možda primjer nije baš najbolji, ali hoću ti objasniti to s povjerenjem. Pazi ovako, učiš voziti bicikl i netko te drži a ti voziš kao od šale, onaj te pusti ti voziš i dalje i sve je u redu dok ne primijetiš da te više ne drži, onda padneš. Kada bi imao povjerenja u sebe i kada bi vidio da možeš voziti iako te onaj ne drži, ne bi pao, ili barem ne bi tako često padao. Padati, naime, moraš, takav je put učenja.

— Pa, ne razumijem baš kakve to ima veze s mojim pomicanjem u prošlost.

— Ima, to je ono što sam ti pričao o povjerenju u vlastite snage, vlastite mogućnosti. To je isto kao učenje hodanja za djecu. Jesi li ikada vidio kako majka uči dje-
te hodati?

— Pa, jesam ...

— Vidiš, dijete je još premalo da bi imalo ili nema-
lo povjerenje u vlastite snage, ali mu majka ulijeva po-
vjerenje. Teško je naučiti hodati na dvije nestabilne no-
ge, ali ipak svako dijete nauči. A nauči zato što ga majka
bodri. Mali zakorači, pa padne, a majka ga digne, pa mu
tapa »hajde, pokušaj, mali moj«, pa on opet napravi po-
la koraka i padne, a ona ga opet digne i bodri, pa on
opet proba, napravi korak i padne ... I tako sve dok on
napokon ne prohoda na tim svojim nestabilnim nogama.
Kada bi dijete znalo koliko je teško naučiti hodati, ni-
kada ne bi prohodalo, ali ovako ipak nauči.

Zlatko je zamišljeno šutio.

— Tako i ti, ma koliko ti se sada činilo nemogućim,
možeš postići da živiš zadovoljno. Što znači uopće ži-
vjeti? — zamislio se bradonja. — Živjeti ne znači ne bi-
ti mrtav. Ne razumiješ me, ali objasnit ću ti. Živjeti ne
znači da svi organi u tebi funkcioniraju, niti jedenje,
spavanje i te stvari, to su samo preduvjeti da možeš ži-
vjeti, a živjeti znači, barem ja tako mislim, živjeti znači
da osjećaš, misliš, pobjeđuješ, gubiš ... boriš se, nadaš
se, želiš, i voliš. To znači da živiš.

Zlatko je zamišljeno šutio.

— A ti možeš i ovako nepokretan voljeti, boriti se i
sve ostalo. Možeš živjeti.

Sada su obojica šutjeli zamišljeni. Dugo su šutjeli, a
onda je Ivo morao otići.

— Zlatko... — zastao je bradati na vratima — ako možeš u prošlost, zašto ne pokušaš i u budućnost.

— Molim?! — zgrane se bolesnik.

— Mislio sam... i prošlost je pomicanje u vremenu kao i budućnost, ako ti uspijeva u prošlost možda bi ti uspjelo i u budućnost.

— Budućnost?!

— Da, a zašto ne?

XXI

»U budućnost?« — mislio je Zlatko.

Mnogo nevjerojatnog mu se događalo u zadnje vrijeme i on je sve prihvaćao kao moguće, ali pomisao da bi možda mogao otići u budućnost i vidjeti što će se dogoditi ipak je bila previše nevjerojatna. Čuo je već, a i čitao u fantastičnim pričama, o takvim mogućnostima, ali pomoću nekih izmišljenih sprava-vremeplova. Znao je da takve naprave ne mogu postojati i zbog toga mu se činilo još nevjerojatni je da bi se on mogao pomaknuti u budućnost bez ikakve naprave, snagom svojih želja i mašte. No, ipak ... u snagu mašte se već uvjerio. Nije li isto toliko nevjerojatno da se može pomicati iz svog nepokretnog tijela na druga mjesta? Nije li nevjerojatno da se može pomicati u prošlost? Nevjerojatno je, ali istinito! To mu je davalo nadu da možda stvarno može otići i u budućnost.

»U budućnost — mislio je — želio bih otići u budućnost.«

Ali, da bi otišao u prošlost morao je znati točno vrijeme i mjesto na koje želi otići, a to je za prošlost mogao znati. Za budućnost je već bilo mnogo teže odrediti vrijeme i mjesto na koje se želi pomaknuti.

»Kamo otići?« — razmišljao je.

Budućnost, toliko beskrajna i neizvjesna, bila je toliko privlačna da se bolesnik nije morao dugo odlučivati želi li poći ili ne. Trebalo je samo odlučiti kamo ide.

»Znam! Znam kamo ću!« — pomislio je veselo. — »Idem vidjeti sebe ... sebe, recimo za pet godina!«

Toliko je želio vidjeti da li će mu uspjeti pomicanje u budućnost da nije mogao čekati noć, vrijeme kada svi spavaju, odlučio je krenuti odmah pa makar po cijenu da majka uđe u sobu i zatekne njegovo prazno tijelo. Skoncentrirao je misli na ovu istu sobu za pet godina.

»Ova ista soba za pet godina ... « — napinjao se misleći i otpoče lagana vrtnja. Brujanje. Boje. Sve brže ... sve brže ... brže ... brže ... brže ... brže ... brže ... brže ...

Gledao je onu istu sobu u kojoj je prije nekoliko minuta ležao i veselio se uspjehu. U budućnosti je! U budućnosti!

Soba se nije mnogo promijenila. Krevet je ostao na istom mjestu i Zlatko se začudi što ne vidi sebe u njemu. Ormar je bio na istom mjestu, jedina je razlika što u njemu više nema onih figurica, sada je pun knjiga. Novost u sobi je televizor u uglu i novi pisaci stol za kojim

je, leđima okrenut, sjedio neki mladić i pisao. Zlatko se približi tom mladiću i pogleda ga bolje. Činio mu se poznatim.

Činio mu se vrlo poznatim.

»Pa ... pa, to sam JA!« — prepoznao se i ostao zabezeknut.

Gledao je sebe; sebe za pet godina i čudio se i divio sam sebi. Onaj, on za pet godina, činio mu se mnogo drugačiji nego što je on sada. Nekako je ozbiljan i odrastao ... nije to više onaj dječak koji leži nepokretan u krevetu.

»Hej ...« — pomisli Zlatko — »pa ja sjedim ... sjedim na stolici, ne u kolicima ... pa to ... to znači... «

Upravo u tom času zazvoni netko na vratima. Ovaj, on za pet godina, se digne ... digni! ... i pođe ... pođe!... prema vratima.

»Ja, jjaaja zaa peet gogdiinaa« — mucao je Zlatko — »ja hodam! HODAM! Hodat ću! Za pet godina. I to kako samo hodam, kao da nikada nisam bio mali bogalj. Kako samo sigurno hodam. I lijepo. Ja hodam, oh, nemoguće ...«

On za pet godina je otvorio vrata i ušla je visoka djevojka plave duge kose. Lijepa djevojka. Poljubili su se, a malom Zlatku je bilo neugodno i drago u isto vrijeme, gledati sam sebe kako ljubi neku jako zgodnu djevojku. Poželio je da tih pet godina što prije prođe da može hodati i ljubiti. Da sve može! Ono dvoje, on za pet godina i djevojka, su se razdvojili i Zlatko na svoje veliko zaprepaštenje, ali i radost prepozna djevojku.

»Irena ... — pomisli — kako se samo proljepšala . . . i razvila ... «

On i Irena će, dakle, oh, za pet godina. Irena! A moći će i hodati! Malom je bolesniku isuviše sreće došlo odjednom da bi mogao ovdje ostati dulje vremena i zato se brzo vrati u sadašnjost. U svoje nepokretno tijelo.

— Moći ću hodati! — ponavljao je veselo.

— Zlatko — čuo je tihi, drhtavi glas pored sebe i tek sada on opazi majku pokraj kreveta.

— Zlatko, nemoj to raditi — plakala je majka — molim te nemoj to više raditi, da samo znaš kako izgledaš kada to radiš ... da samo znaš kako me uplašiš ...

— Mama, moći ću hodati! — želio je podijeliti svoju radost s njom, to je i njena radost. — Vidio sam, moći ću hodati!

— Oh, Zlatko moj — ona poče još jače šmrcati — tako sam se ponadala kada si počeo učiti da si se okanio tih sanjarija, a ti ipak ...

— Ali, mama, ti ne razumiješ, ja ću moći hodati. Ozdravit ću!

— Molim te, sine, nemoj se zanositi tim sanjarijama, molim te, pokušaj prihvatiti svoj položaj onakav kakav jest.

— Ozdravit ću, vidio sam!

— Sine, ti nećeš ozdraviti, nemoj se zavaravati, ne ma lijeka za prijelom kičme, nemoj, sine, biti kukavica koja bježi od života.

— Ali mama ...

— Sine ...

— Vidio sam ...

— Oh, bože — majka više nije mogla izdržati pa pobježe u kuhinju da se isplače. »Morat ćemo pozvati psihijatra, mislila je, malom je sve lošije.«

XXII

— Sjedi i slušaj — pričao je Zlatko Ireni jedva čekavši da dođe i da joj ispriča novosti — nećeš vjerovati, desile su mi se takve stvari da ti pamet stane.

— Pričaj! — znatizelja joj je zapalila pete cipela.

— Slušaj ... — uzdahnuo je Zlatko ne znajući odakle da počne — sve iz početka. Evo ovako, rekao mi je Ivo, znaš onaj bradati, da bih možda mogao, ovaj, da pokušam, ako već mogu u prošlost, da pokušam u budućnost.

— U?! U budućnost?

— Da, to ti je isto kao u prošlost, oboje je pomicanje u vremenu, kaže on.

— I?

— I, i ja sam pokušao . . .

— I?

— I uspio sam.

— Kako?

— Lijepo. Skoncentrirao sam se i . . . hop!

— U budućnost?

— U budućnost!

— I?!

— I ništa, bio sam u budućnosti.

— Nemoj me zafrkavati! — drekne Irena. — Pričaj što si vidio, gdje si bio, kako je u budućnosti ...

— E, sada dolazi ono pravo, slušaj — on malo zastane da napetost dobije svoju dovoljnu jačinu, a Irena zamalo iskoči iz kože od iščekivanja — bio sam u ovoj sobi za pet godina i . . . i vidio sam sebe za pet godina . . . i ja za pet godina sam hodao! Hodao! I to samo kako sam hodao.

— Istina? — pogledala ga je pomalo sumnjičavo, ali ipak su joj se oči navlažile od sreće.

— Najozbiljnije!

— Qh! — rekla je, skočila na njega, zagrlila ga, stisnula, a onda tek postala svjesna što radi pa se brzo odmaknula i sjela nazad. Zlatka je njen skok na njega podosta zbunio i sada je šutio pokušavajući sabrati misli i nastaviti razgovor, prekinuti šutnju.

— I što si još vidio? — prva se pribrala Irena.

— Vidio sam i tebe.

— Mene?!

— Tebe.

— Kako?

— Kako, kako? Vidio sam ovako kako te i sada vidim.

— Opet zafrkavaš! Pitam te kako sam izgledala, što sam radila. Pričaj!

— Pa, bila si, ovaj, bila si jako lijepa.

— Je li?

— Aha, imala si ovako dugu kosu i bila si jako zgodna, mislim, znaš ...

— Sto »znaš« ?

— Pa bila si, ovaj — on pogleda u njene grudi — bila si razvijena i jako si se poljepšala ...

— Što, to znači da sada nisam?

— Ma ne, ovaj, jesi, ali onda si još više, mislim, znaš...

— Dobro, a reci mi što sam radila?

— Pa, ovaj, došla si kod mene i, ovaj, tako ...

— I tako? Što tako?

— Pa mislim i tako smo se, ovaj, pričali smo. Pa da, pričali smo.

— O čemu?

— Ma nisam dobro čuo, znaš, bili smo u predsoblju.

— I što je dalje bilo?

— Pa ništa ...

— Kako ništa? Pričaj što smo dalje radili i sve to. ..

— Nisam vidio jer sam otišao.

— Otišao? — zgrane se Irena. — Otišao si kada je bilo najzanimljivije? Nisi ostao da vidiš što smo dalje radili? Mislim, što smo pričali i to.

— Nisam.

— Glupane! — Irena je prolijevala bijes i razočaranja. — Kada bi se barem ja mogla pomicati, ja bih... ja bih ostala do kraja da sve vidim.

— Nemoj se ljutiti, kad budem drugi put išao ostat ću dulje, da sve vidim.

— Obećaj eš?

— Obećajem!

— A kada ćeš ići ponovno? Noćas?

— Aha, ići ću noćas — obećao je.

— I pazi, nemoj zaboraviti pogledati... — Irena mu je još dugo dijelila savjete i ukazivala mu na sve sitnice na koje mora obratiti pažnju. Sve ju je zanimalo.

— Dobro, pogledat ću sve to — obećao je Zlatko na kraju.

XXIII

— Idem vidjeti sebe, sebe za deset godina — odlučio je te noći mali bolesnik.

»Ova soba za deset godina ... — skoncentrirao je misli i otpoče, njemu već dobro poznata vrtnja. Boje su se ritmički prelijevale jedna u drugu. Brujanje je bivalo sve glasnije. Vrtnja sve brža ... sve brža .. . brža ... brža ...

Gledao je svoju sobu za deset godina. Mnogo toga se promijenilo. Vidio je sebe, sebe za deset godina, za piscim stolom. On za deset godina sjedio je zadubljen u hrpu papira i pisao.

Zlatko mu je prišao i navirio se preko njegovog ramena. Pročitao je zadnjih nekoliko redaka koje je on za deset godina upravo pisao i to ga nemalo iznenadi.

»Nevjerojatno« — pomisli, pa pročitao još jednom. Nije mogao vjerovati. Na papiru je pisalo:

**ZLATKO MU JE PRIŠAO I NAVIRIO SE PREKO NJEGO-
VOG RAMENA. PROČITAO JE ZADNJIH NEKOLIKO REDAKA
KOJE JE ON ZA DESET GODINA UPRAVO PISAO I TO GA
NEMALO IZHENADI.**

**NEVJEROJATNO — POMISLI, PA PROČITA JOS JEDNOM.
NIJE MOGAO VJEROVATI...**

— Pa on... on — pokušavao je odgonetnuti — pa on piše knjigu o meni... on upravo opisuje mene kako mu gledam preko ramena... pa, pa to znači da on zna da mu ja sada gledam preko ramena... oh...

Dugo je zapanjeno gledao u sebe za deset godina pokušavajući sabrati misli.

— Pisat ću knjigu o sebi... za deset godina... Sigurno da on zna da mu sada gledam preko ramena... jer... ja to sada znam, a on je ja za deset godina ... to znači da se ja za deset godina sjećam kako sam sebi gledam preko ramena i pišem knjigu o tome ...

Na stolu, pokraj pisaćeg stroja, bila je velika hrpa papira na kojoj je krupnim slovima pisalo »Čudnovata istina«.

— Oh — bilo je jedino što je Zlatko mogao reći.

XXIV

Irena je sjedila pokraj kreveta i vrlo pažljivo slušala izvještaj iz budućnosti. Zlatko joj je opisivao sve potanko i u detalje.

— Bit ću pisac — rekao je na kraju — vidio sam. Napisat ću knjigu »Čudnovata istina«. Baš zgodno.

— Baš zgodno — složila se Irena.

— Što si zamišljena? — Zlatko je tek sada, kada je završio pričanje o budućnosti, primijetio da je ona cijelo vrijeme vrlo mirna i zamišljena što je kod nje bio veoma rijedak slučaj.

— Ma... ništa — okolišala je.

— Nešto sigurno jest, znam, nećeš mi reći.

— Reći ću ti... možda bi.. ako pokušaš.. . mislim ... ozdraviti — govorila je za sebe, očito glasno razmišljajući.

— Ništa te ne razumijem.

— Na, pročitaj! — rekla je i pružila mu isječak iz novina.

»Mogućnost liječenja prijeloma kralješnice« bio je naslov teksta.

— Mislila sam — možda bi mogao otići pogledati to — govorila je Irena dok je Zlatko čitao tekst u kojem se govorilo o tome kako grupa poznatih liječnika iz Švedske eksperimentira s liječenjem neizlječivih prijeloma kralješnice. »Iako su mogućnosti veoma male — pisalo je na kraju teksta — treba pozdraviti napore ove grupe znanstvenika koji se nadaju da bi takve operacije ipak mogle biti izvedive. Za sada postoje tek pretpostavke o mogućnosti ali vrijeme će pokazati njihovu zasnovanost.«

— Mislila sam, možda bi mogao... — govorila je.

— Sigurno da ću pokušati! — radovao se Zlatko. —

Oni će sigurno uspjeti, sigurno uspjeti. Vidio sam da ću moći hodati! Idem odmah vidjeti!

Zvono koje se oglasilo na vratima, spriječilo je Zlatka da ode. Čuo je glasove iz predsoblja, a onda su se vrata otvorila i ušao je dr Čujić.

— Zdravo, Zlatko, kako je? — rekao je dr Čujić.

— Dobar dan, dobro je — rekao je bolesnik pomalo nervozan jer ga je liječnikov dolazak prekinuo u tako važnom trenutku.

— Dobar dan — rekla je Irena.

Dr Čujić je obavljao obavezni mjesečni pregled.

— Zašto više ne dolazi doktor Li? — pitao je Zlatko.

— Doktor Li? Pa, je 1 te, profesor doktor Makoto Li se, je li, vratio u svoju zemlju na liječenje, mislim, na odmor. Previše je naporno radio zadnjih mjeseci.

— Kako je? — pitala je majka doktora kada je izašao iz sobe.

— Ah, kako je, dobro je, najbolje je što može biti u ovakvoj situaciji. Mali se dobro drži, optimist je a to je najvažnije u liječenju.

— A, doktore, one njegove fantazije, što vi mislite o tome? On, znate, ne prestaje vjerovati da se može, bože moj, pomicati, znate, čak priča da će prohodati.

— U ovoj situaciji to je donekle i dobro, ako mu to održava volju za životom to je dobro ... s vremenom će ga to proći.

— A možda bi, što mislite, trebao neki psihijatar s tim u vezi?

— Ne, za sada nije potreban. Mali se dobro drži. I možda bi, možda, ne znam, možda bi bilo dobro da se ne obazirete na to, možda, da mu ne rušite vjerovanje

u tu mogućnost. Sada su prijelomni trenuci njegova navikavanja na takav život i jako je potrebna neka nada, neko vjerovanje ... a osim toga .. ne znam ... možda u svemu tome i ima nešto — zamišljeno je govorio dr Čujić.

— Ali, doktore, ne vjerujete li valjda ...

— Ne! Ne vjerujem. Kao liječnik ne vjerujem, ali kao čovjek... znate ... nikada se ne zna, a osim toga možda su ispitivanja dra Lija nešto pokazala... ne znam...

— Doktore — majka ga je iznenađeno pogledala — vi mislite da ipak ...

— Ne! Ja ne mislim ... ali ipak ...

— Idem u taj institut da vidim, pričekaj odmah se vraćam — rekao je Zlatko Ireni i skoncentrirao misli, napeo se i otpoče vrtnja ... brže ... brže ...

— I? — s nadom u glasu pitala je Irena kada su se Zlatkove oči ponovno otvorile.

— Ništa — rekao je razočarani bolesnik.

— Kako ništa?

— Lijepo ništa? — ljutio se.

— Nemoj se ljutiti na mene — ona se skoro rasplakala, jer i ona je bila razočarana što mu njen savjet nije pomogao, a još k tome on galami na nju. — Jesi li bio tamo?

— Bio sam.

— I što si vidio?

— Vidio sam mnogo bijelih hodnika, jedva sam se snašao i kada sam napokon našao te doktore čuo sam kako razgovaraju ... — zastao je tužno.

— Što su razgovarali?

— Pričali su kako ni sami nemaju pojma kako bi se ta operacija mogla napraviti ali kako vjeruju da neki način postoji. I ništa više.

— Pa, i to je dosta. Ima nade — hrabrila ga je.

— Ima nadeeee — oponašao ju je kreveljeći se. — Ima nade, treba deset godina ležati i čekati da oni nešto izmisle!

— Joj, Zlatko, al si ti blesav — Irena se počela smijati.

— Blesav? Blesav ti je ... — nije dovršio rečenicu jer mu je palo na pamet da Irena sigurno ima neku ideju čim mu se smije u takvom trenutku. Razmislio je, a onda se počeo smijati i rekao. — Baš sam blesav!

— E, baš jesi! — složila se Irena.

Smijali su se tako složno i tako glasno da je majka, koja već dugo nije čula takav smijeh iz bolesnikove sobe, dotrčala da vidi što se dogodilo.

— **Sto se dogodilo? — pitala je.**

— Ja sam blesav — rekao joj je bolesnik grcajući od smijeha.

— Molim? — čudila se mama.

— Ništa, hahah, znate... haha — smijala se Irena.

— Samo se vi zabavljajte — rekla je odlazeći rado-sna.

— Kada si bio u budućnosti i vidio sebe za pet godina kako hodaš to znači da će te oni već za kraće od pet godina izliječiti. Trebaš otići u budućnost i vidjeti.

— Idem u institut za ... godinu dana — rekao je bolesnik i skoncentrirao se.

— Ništa — rekao je nekoliko minuta kasnije — još nisu ništa našli. Idem vidjeti za tri godine, za tri godine će već sigurno uspjeti.

Ponovno je otišao. Irena ga je čekala nadajući se da će biti veseo kada se vrati, ali nisu joj se ispunile nade.

— Ništa — rekao je tužno — još nisu ništa uspjeti. Čak nešto govore da će prestati sa istraživanjima jer nema nade.

— Ali kako — čudila se Irena — oni sigurno neće prestati, ti si vidio da su te izliječili. Hodao si!

— Ne znam kako — uzdahnuo je bolesnik već iscrpljen od pomicanja.

— Idi, idi vidjeti za pet godina, za pet godina su već sigurno uspjeti.

— Ne mogu, umoran sam.

— Pokušaj — nagovarala ga je — pokušaj, molim te.

— Dobro — pristao je i zadnjim naporima pokrenuo vrtnju.

Irena je sada strepjela više nego ikada. Nervozno je šetala po sobi.

»Ipak — mislila je — moraju uspjeti. Rekao je da je vidio sebe za pet godina kako hoda. Rekao je ... Da, rekao je, a možda je to sve izmislio. Možda se uopće ne može pomicati. Možda sada samo glumi ukočenost...«

— Zlatko ... Zlatko! — pozvala ga je. Željela se uvjeriti da li glumi ili ne.

Tijelo mu je ostalo beživotno i ukočeno.

»Glupost, sigurno ne glumi — mislila je — on se stvarno može pomicati. Kako bi inače uspio pogoditi zadatke iz matematike, a bio je i kod mene. Razgovarali

smo. On se može pomicati to je sigurno i otkud mi samo pravo da sumnjam. Bezobrazna sam prema njemu. Ali, ipak ... Oh, da barem kaže da je vidio kako su pronašli način za liječenje pa makar i nije istina ... «

Bolesnikove oči su se otvorile, vratio se u tijelo, ali nije govorio. Zamišljeno je gledao u strop.

— Zlatko — sjela je na krevet i prodrmala ga. — Zlatko, što si vidio?

Šutio je.

— Uspjeli su, je 1 da, uspjeli su ... oni su pronašli lijek, je 1 da — drmala ga je.

— Nisu! — odgovorio je ne skidajući pogled sa stro pa.

— Ali kako . . . pa, kako ... ti si vidio da hodaš ... vidio si!

— Vidio sam, ali sam vidio i to da oni za pet godina još nisu pronašli nikakav lijek!

— A kako — počela je plakati — kako to?

— Nemam pojma!

Šutjeli su. Ona je plakala, a on zurio u strop.

— Reci što si vidio?

— Što sam vidio... vidio sam nekog doktora koji je pričao da je sve što su do sada radili uzalud i da se takva operacija ne može izvesti na taj način. Pričao je da nema tako preciznih aparata pomoću kojih se to može operirati. Rekao je da čak ni laser to ne može tako precizno napraviti. I pričao je da se to može napraviti. ..

— Kako! — upade mu Irena u riječ.

— ... da se to može samo nekim, što ja znam, nekim kao mislima. Ne znam, nešto kao da čovjek treba jako misliti na to i onda sve može.

— Ne razumijem.

— Ne razumijem ni ja.

— I što je još rekao?

— Ne znam, nisam više htio slušati. Sve je to bez veze. Ja ću uvijek ostati bogalj i gotovo.

— Ali, vidio si da ćeš hodati.

— Ma ... — rekao je bolesnik i zašutio.

— A da ipak pokušaš otići još dalje u budućnost da vidiš jesu li pronašli nešto?

— Neću više!

— Još jedanput.

— Neću.

Tu noć, dok je sve oko njega spavalo, Zlatko se pomicao sve dalje u budućnost nadajući se da će pronaći način kako se može izliječiti. Isplatilo se. Vidio je u budućnosti onog istog liječnika koji je govorio da se to treba liječiti, kako je Zlatko shvatio, mislima. Bolesnik je prisustvovao predavanju na kojemu je taj doktor objašnjavao svoju metodu.

— Jedino na ovaj način moguće je pristupiti liječenju moždanog tkiva u kralješnici i oštećenja nastalih uslijed prijeloma kralješnice — govorio je taj doktor. — Potrebno je snažnim pojačalima za koncentraciju i psihičke sposobnosti pojačati misaone procese u mozgu do tog nivoa da se ostvari odvajanje misaonih procesa od tijela. Takav slučaj je već poznat u povijesti, sjetite se onog dječaka koji je tvrdio da se sam izliječio na taj na-

čin, ali nitko mu nije vjerovao, jer je slučaj bio znanstveno neispitan. Tvrdim da je on imao pravo, no to se do danas nije moglo ostvariti zbog toga što nisu postojali tako snažni strojevi za pojačavanje psihičkih sposobnosti. Potrebno je, dakle, poštovani kolege, za takvu operaciju pokazati bolesniku sliku prelomljenog dijela, objasniti mu što treba napraviti i zatim ga spojiti na pojačala koja bi mu omogućila da mislima uđe sam u sebe i napravi potrebne zahvate na oboljelom mjestu.«

Zlatko se čudno osjećao slušajući to. Nije previše shvaćao ali ipak se trudio da zapamti što više.

»Možda će mi to trebati« — mislio je.

Pomaknuo se još dalje u budućnost da vidi takve operacije. Institut se jako promijenio. Bio je sav u staklu. Kroz prozor Zlatko je vidio kako vani neki čudni automobili lete po zraku, kako su čudne zgrade, kako je sve drugačije.

»Kao iz filmova« — pomislio je i vrlo bi rado dulje gledao kroz prozor ili izašao van i prošetao čudnim gradom, provozao se čudnim letjelicama, ali nije. Od svega toga ga je više zanimalo kako se rade operacije prijeloma kičme. Iako ga je sve to privlačilo on bi se, između života u ovom divnom gradu i života u svom gradu sa zdravim nogama odlučio, i to bez razmišljanja, za svoj grad i zdrave noge.

»Nogač, kako dugo nisam igrao nogač — pomisli — nikad više neću igrati nogač.«

Otišao je u operacionu dvoranu, a tamo je upravo otpočinjala priprema jednog bolesnika za operaciju na nov način.

— Jedino se mislima može svagdje prodrijeti, a da se ništa ne povrijedi — objašnjavao je liječnik — i zato ćete vi, pomoću ovih pojačala misli, prodrijeti tu između ova dva kralješka kičme — doktor je pokazivao bolesniku sliku njegove prelomljene kralješnice — dakle, tu ćete ući u vašu oštećenu kralješnicu i spojiti sva vlakanca koja sada stoje odvojeno, a sve ćete to izravnati da nema nikakvog zadebljanja. Sve mora biti kao što je i bilo.

Još mu je dugo objašnjavao sve u detalje što treba napraviti, a onda su bolesnika spojili na pojačala. Počelo je zujanje, blicanje lampica. Sve brže, sve jače zujanje dok najedanput zujanje nije prestalo, a bolesnikovo tijelo ostalo zgrčeno kao da je mrtav.

»Oh, tako ja možda izgledam kada se pomaknem — pomislio je Zlatko — strašno izgledam.«

Onda se bolesnik na stolu probudio. Otvorio oči zadihan kao da je ronio na dno mora.

— **U** redu je — rekao je liječnik — odmorite se pa ćemo vidjeti rezultate.

Bolesnik na stolu je dahtao dok su mu na čelu izbijale kapi znoja.

— Osjećate li bolove? — pitao je liječnik.

— Ne, ne nimalo — odgovori bolesnik.

— Onda će biti u redu. Ako ste se odmorili... ustanite! — zapovjedi liječnik.

— Ali... kako... doktore... — govorio je isprekidano bolesnik na operacionom stolu. — Ja sam nepokretan.

— Niste — nasmije se liječnik — vi ste bili nepokretni. Sada ustanite, obucite cipele i možete kući pješice.

— Mislite?

— Ne mislim, znam! U početku će vam biti nešto teže hodati jer dugo niste, ali brzo će vam noge ojačati.

Zlatko je suznih očiju gledao bolesnika iz budućnosti kojega su kolicima dovezli u operacionu dvoranu a sada se diže i staje na svoje noge, gleda ih... Korača. Zlatko je plakao željno očekujući dan kada će i on tako, a onda se vratio u sadašnjost, u svoje nepokretno tijelo.

— Hodati... hodati... svojim nogama... — ponavljao je.

XXV

— Vidio sam noćas — pričao je Zlatko Ireni drugi dan — našli su način liječenja prijeloma kralješnice.

— Stvarno?! — usklikne Irena, radosna.

— Stvarno, ali...

— Što, ali?

— Ali, našli su taj način, operacija se može napraviti, ali tek u dalekoj budućnosti — završi bolesnik.

— Ne razumijem.

— Pa, ja sam vidio sebe za pet godina kako hodam, a oni su našli način još dalje u budućnosti... to znači da će mene izliječiti prije, valjda, mislim... ali ne znam kako kada se ne zna način...

— Da, imaš pravo... možda... ipak... — glasno je razmišljala Irena.

— Što to možda ipak? — zainteresirao se bolesnik.

— Pa ti si vidio kako se to liječi, sada znaš, znaš način, možda će to ubrzati stvar, što misliš?

— Ne može, ne postoje dvije budućnosti, postoji samo jedna, a u toj sam budućnosti vidio da će lijek pronaći mnogo kasnije.

— Ali, ti znaš, ti im možeš reći pa će prije pronaći!

— Misliš?

— Pa da!

Zlatko se zamislio o toj mogućnosti, a onda se sjeti govora onog liječnika iz budućnosti. Govorio je da to prije nije bilo moguće jer nisu postojali tako snažni strojevi za pojačavanje.

— Ne može se to — rekao je Ireni.

— Zašto?

— Govorio je o tome doktor u budućnosti, ne može se jer ne postoje tako snažni strojevi za pojačavanje misli.

— Uh — Irena je bila razočarana.

— Treba pričekati da tehnika toliko uznapreduje pa da izmisle te strojeve — a onda... hej! — iznenada se Zlatko sjeti još jednog dijela iz govora tog doktora — rekao je — zamišljeno je govorio bolesnik — rekao je »takav slučaj je već poznat u povijesti, sjetite se onog dječaka koji je tvrdio da se sam izliječio na taj način, ali nitko mu nije vjerovao«... to je rekao... to znači... on je možda mislio na mene!

— Ne razumijem — zbunjeno ga je gledala.

— Ni ja ne razumijem za sada... »koji se sam izliječio na taj način«, rekao je. Možda ću se ja sam izliječiti!

— Kako kada nema tih jakih pojačala?

— Nemam pojma kako, ali... treba razmisliti.

— Možda, ako im ti kažeš oni će izmisliti ta jaka pojačala. Pa da, ti ćeš im reći!

— Ne, ne može tako, ovaj, ja ću im reći ali mi nitko neće vjerovati, morat ću se sam izliječiti ali nemam pojma kako...

— A da ti izmisliš ta pojačala, a?

— Ja? Ja nemam pojma o tim stvarima, a osim toga da je to tako lako onda bi svatko izmišljao takve stvari. .. i, i, na kraju, ja sam nepokretan, ne mogu u krevetu praviti takva pojačala... da si samo vidjela kako su velika i koliko lampica i instrumenata ima na njima... ne mogu ja izmisliti ta pojačala. . . moram nešto drugo izmisliti. .. možda...

— Što možda?

— Možda meni uopće ne treba pojačalo, možda? — zamisli se.

— Kako, ne treba ti?

— Pa, vidiš, ta pojačala služe za pojačavanje misli tako jako da se može napustiti svoje tijelo... a ja... ja ga mogu napustiti svojim mislima i bez pojačala... možda bih mogao i bez pojačala ući u sebe.

— Misliš?

— A zašto ne, ako mogu otići na bilo koje mjesto na kugli zemaljskoj, ako mogu otići u mislima u bilo koje vrijeme, ako sve to mogu, zašto ne bih mogao otići i u sebe?

Irena je šutjela otvorenih usta.

— Samo, mislim, da je ulaženje u samoga sebe najteže, znaš, vidio sam onoga kako se umorio i oznojio, a

ušao je u sebe pomoću pojačala... to mora da je teško. .. najteže je ući u sebe.

— Da, najteže je ući u sebe — rekao je bradati Ivo koji je već dulje vremena stajao na vratima, a oni ga nisu čuli.

— Dobar dan... — promucala je Irena.

— Zdravo! — razveseli se Zlatko.

— Zdravo — odgovori Ivo.

Zlatko je ispričao sve što se desilo u posljednje vrijeme, sve što je vidio, sve što misli o tome. Bradati Ivo ga je pažljivo slušao. Šutio je i gledao svoju bradu.

— I što ti misliš? — pitao je bolesnik očekujući od bradonje pomoć i povjerenje koje mu je sada jako trebalo, a kod bradonje je toga uvijek bilo.

— Jedno je sigurno — govorio je Ivo — svako ozdravljenje i svaki lijek treba potražiti u sebi. To je najteže, imaš pravo, ali i najuspješnije liječenje. Najteže je ući u sebe, shvatiti samog sebe, u sebi treba potražiti rješenje. Bez obzira možeš li ti ili ne možeš prohodati, to nije važno, pustimo sada hodanje, bez obzira na sve lijek se nalazi u tebi. Ti, ili bilo tko, možeš stati na svoje noge, kako se to kaže, pa makar bio i nepokretan. Razumiješ?

— Ne — priznao je bolesnik.

— Ni ja — priznala je Irena.

— Kako ću stati na svoje noge ako sam nepokretan?

— Eh, kako. Stat ćeš snagom volje i radom. Razumiješ? Ne razumiješ. Gledaj, ja i ne govorim o stvarnom stajanju na stvarnim nogama, na ovim nogama, lijevoj i desnoj, govorim o samostalnosti koju možeš ostvariti pa makar bio fizički nepokretan. A kada je čovjek samo-

stalan za njega se kaže da stoji na svojim nogama, razumiješ?

— Razumijem to, ali ja bih htio da mogu stajati na stvarnim nogama, na lijevoj i desnoj, da mogu hodati.

— Znam, to je u redu, ja ti samo govorim da postoje noge koje su važnije u životu od stvarnih nogu i da je za svakoga najvažnije da na njih stane. Znam, važno je imati zdrave i ove noge, noge za hodanje, ali mislim da su one druge još važnije. Mogao bih ih nazvati noge za letenje ili noge za življenje.

— Shvaćam... ali, da li mogu...

— Sigurno da možeš! — upadne mu bradonja u rječ. — Već sam ti jednom govorio o tome. Sjećaš se? Sve što misliš da možeš, ti stvarno i možeš samo ako ti je dovoljno jaka volja i želja da to ostvariš. Ne postoji nemoguće, vjeruj mi. Treba samo prodrijeti u sebe, upoznati sebe, svoje mogućnosti i želje i ako je to u skladu, sve je moguće, baš sve. Ali, imaš pravo, u sebe je najteže ući, upoznati sebe. To je najvažnije!

— Ti misliš da bih ja ipak mogao pokušati ući u sebe i izliječiti se? — pitao je bolesnik očekujući podršku.

— Ma što mogao? — začudi se Ivo. — Ti ne da bi mogao, ti to moraš! Moraš ako želiš živjeti sretno!

— Misliš da ću uspjeti?

— Hoćeš sigurno — nasmiješio se i prijateljski mu dotakao rame stisnutom šakom — moraš imati povjerenje u sebe i sve je O.K.

— Hvala ti, pokušat ću!

— Uspjet ćeš, znam — u bradonjinom pogledu je bilo toliko povjerenja da bolesniku nije preostalo ništa drugo nego da mu vjeruje.

XXVI

»Treba otpočeti s pripremama za operaciju samoozdravljenja«, glasila je najčvršća Zlatkova odluka.

Otpočeo je s pripremama.

Stvorio je plan od tri etape. Trebalo je: nabaviti slike svoje prelomljene kralješnice, još nekoliko puta prisustvovati operaciji u budućnosti da sve nauči. Treća etapa bila je sama operacija.

Znao je da će prvu etapu, nabaviti slike svoje prelomljene kralješnice, biti teško ostvariti, ali to ga nije pokolebalo. Treba, odlučio je, otići u bolnicu, u kancelariju dra Čujića i vidjeti slike. Lako je bilo otići tamo, Zlatko bi se samo skoncentrirao i već bi bio tamo, ali tamo nije mogao izvaditi svoje slike. Trebalo je zato često odlaziti tamo i čekati dok dr Čujić izvadi njegove slike a onda ih što bolje pogledati.

Postojala je i druga mogućnost, a ta je bila zamoliti doktora da mu donese slike, ali ta je mogućnost bila još teže ostvariva jer bi doktor teško pristao.

Postojala je i treća mogućnost, a ta je bila da on sve izvidi, a onda povede Irenu u bolnicu i da ona ukrade njegove slike. Irena bi sigurno pristala, znao je to, ali tu je mogućnost odbacio jer nije želio Irenu uvlačiti u nekakve krađe. Stresao se od pomisli što bi bilo da je uhvate u krađi.

Zlatko se često pomicao u doktorovu sobu, no uvijek se vraćao neobavljena posla. Posljednjih je dana bio vrlo uzbuđen i nervozan, a ljuto se varao ako je mislio da

majka sve to nije primijetila. Dobro je vidjela sve to, no pravila se da ne vidi slušajući savjet doktora Čujića. Ipak, to ju je jako zabrinjavalo. Sve je češće prosjedila čitave noći ne mogavši zaspiti, sve je češće provodila dane plačući. A kada više nije mogla izdržati otišla je kod doktora Čujića po savjet.

— **S** malim se nešto događa — govorila je šmrcajući — doktore, molim vas, dođite razgovarati s njim.

— U redu, doći ću — obećao je liječnik i već je tog istog dana sjedio u Zlatkovej sobi. Razgovarao je s bolesnikom, ali ne onako kako je majka očekivala. Ni Zlatko to nije očekivao od njega.

— Čuj — govorio je doktor — sve su to i meni čudne stvari. Govorimo iskreno. Možda ima nešto u tome što pričaš. Na kraju krajeva, možda je i profesor Makoto Li bio u pravu. Sve me to muči. Ne znam što da napravim. Ako mogu na bilo koji način pomoći da se to objasni, reci mi. Učinit ću.

— Donesite mi slike moje kralješnice — bolesnik je ispalio kao iz topa.

— Slike? Što će ti? — začudio se liječnik.

— Trebaju mi — bilo je jedino objašnjenje koje je Zlatko dao. Pretpostavljao je da će doktor sada početi ispitivati zašto mu trebaju i na kraju mu neće dati, ali prevario se.

— U redu — rekao je dr Čujić na bolesnikovo veliko iznenađenje — dobit ćeš slike i to već danas, ali zapamti, ja ti ih nisam dao, o svemu tome ja nemam pojma.

— Važi — pristao je Zlatko sretan što će dobiti slike.

— Znaš, ja to radim kao čovjek koji želi da se neke stvari objasne, kao liječnik sada griješim, ne bih te smio podržavati jer je to možda samo tvoj bijeg od stvarnosti, ali možda u svemu tome ima nešto, možda ti stvarno možeš učiniti nešto za sebe. Pa, ako možeš, ti učini.

— Dat ću ti slike — rekao je na rastanku.

— Hvala!

I stvarno. Tog istog dana Zlatko je dobio slike. A već iduće noći je otišao u budućnost da vidi još jednom operaciju.

Pažljivo je pratio svaku uputu.

XXVII

Zlatko je bio spreman za operaciju.

Odlučio je da se za nekoliko dana neće pomicati kako bi bio što odmorniji za dan operacije. Mnogo je jeo, mnogo spavao. Bio je sve jači i jači. Ovakva nagla promjena razveselila je majku. Ponadala se da je možda sada sve u redu. Mali se smirio, mislila je, a zaslugu za to pripisivala razgovoru s drom Čujićem.

Dani su prolazili.

— Noćas! — rekao je Zlatko Ireni.

Šutjela je.

— Osjećam se spreman.

— Ne bojiš se?

— Zašto bih se bojao? Nemam što izgubiti... a mo-

gu mnogo dobiti, mogu dobiti sve što se može dobiti — veselio se.

— Znam da nije vrijeme da te plašim — rekla je Irena trudeći se da joj glas ne drhti — ali moram ti neke stvari reći, znaš.

— Reci — zagledao se u kut sobe.

— Znaš, bojim se da ti se nešto loše ne dogodi, sam si rekao da je teško, pa ... ovaj, nemoj misliti da sam ja neka kukavica, ali... bilo bi mi teško da ti se nešto desi.

Šutjeli su.

— To sam ti htjela reći.

— Znam.

— Što znaš?

— Znam da bi ti bilo teško.

— Kako ... kako znaš? — zbunila se.

— Znaš, kada sam bio u budućnosti vidio sam još neke stvari koje ti nisam rekao.

— Što?

— Pa vidio sam ... za pet godina, kad sam bio, vidio sam tebe i sebe, znaš, i mi smo ...

— Znam! — prekinula ga je.

— Kako znaš? — začudio se sada on. Ta nema li moжда i ona moć da se pomiče u budućnost.

— **Eh**, kako ... takve stvari svaka djevojka osjeti i po nekoliko godina unaprijed, kada, ovaj, to želi — rekla je i nije pocrvenjela.

— Oh — rekao je on i pocrvenio od obrva do brade.

— I želim ti još reći da ti vjerujem, sve ti vjerujem i znam da ćeš uspjeti — rekla je mirnim glasom a onda dodala glasom koji i nije bio miran — ti moraš uspjeti, moraš i radi mene.

Na rastanku je rekao:

— Vidimo se sutra ... u školi — tek kada je to izgovorio postao je svjestan što je rekao. »U školi?«. Da, a zašto ne, ako mu uspije on će sutra, već sutra otići u školu.

Ta mu se pomisao svidjela.

Dugo je razmišljao o svemu. O školi, o prijateljima, o svemu, a najviše o Ireni. Palo mu je na pamet da joj je morao reći nešto lijepo, nešto što misli o njoj, što osjeća za nju, a onda shvatio da nije važno da li je rekao. Ona to i tako i onako jako dobro zna. Djevojke to osjete.

XXVIII

Bio je sretan. Najsretniji čovjek na svijetu. Na čitavom svijetu i među svim ljudima na svijetu — ne samo među nepokretnima. A ta sreća, začudo, i nije bila zbog mogućnosti da sutra prohoda.

Sreća. Sreća je teška, teža od najteže nesreće, ako se nema s kime podijeliti.

— Mama! — viknuo je.

— Da, sine — majka je ušla u sobu. Ona je također bila sretna zadnjih dana ali ne iz istih razloga. Razlog njenoj sreći je bila misao da se njen sin napokon smirio i prihvatio situaciju onakvom kakva jest, ili, bolje reći, onakvom kakvom je ona mislila da jest. I upravo zbog toga je zbune i uplaše njegove riječi.

— Znaš, mama — rekao je — ja sam naj sretniji čovjek na svijetu!

— To mi je stvarno drago — rekla je bojažljivo, pretpostavljajući da se iza toga nešto krije.

— Znaš, mama, izliječit ću se sam — veselio se — vidjet ćeš.

— Sine... — uzdahnula je pokušavajući spriječiti suze.

— Moraš mi vjerovati, moraš mama!

— Eh, sine ...

— Mama, napravi mi uslugu, znaš, ja ne mogu, da mogu ne bih to tražio od tebe, nisam to tražio ni kada sam bio mlađi, ali sada ne mogu, što ćeš, još uvijek sam nepokretan...

— Kakvu uslugu, sine?

— Mama, spremi mi knjige za školu, molim te, spremi mi knjige sutra će mi trebati! Idem u školu!

Ovo majka ipak nije mogla podnijeti. Istrčala je iz sobe jer nije htjela da je vidi kako rida.

— Spremi mi knjige, molim te — vikao je bolesnik za njom.

XXIX

Večer se spuštala po parkovima i ulicama. Dvoje šetača je prolazilo ispred kuće ćaskajući o svakodnevnim sitnicama. Jedan pas je glodao kost iza žbuna ljubomorno je čuvajući. Trgovci su zatvarali radnje požurujući

posljednje kupce. Svjetiljke ulične rasvjete su se upalile i ljudi su požurili kućama. Na večeru, na gledanje televizije.

Bila je večer kao i svaka druga večer. Ni po čemu nije odavala svoju posebnost.

Bolesnik slomljene kralješnice, nepokretni Zlatko, je skupljao snage, sređivao misli prije nego krene u poniranje u sebe. Nije ga bilo strah, no ipak je sam sebe hrabrio.

»Znam da ćeš uspjeti«, sjetio se riječi bradatog Ive.

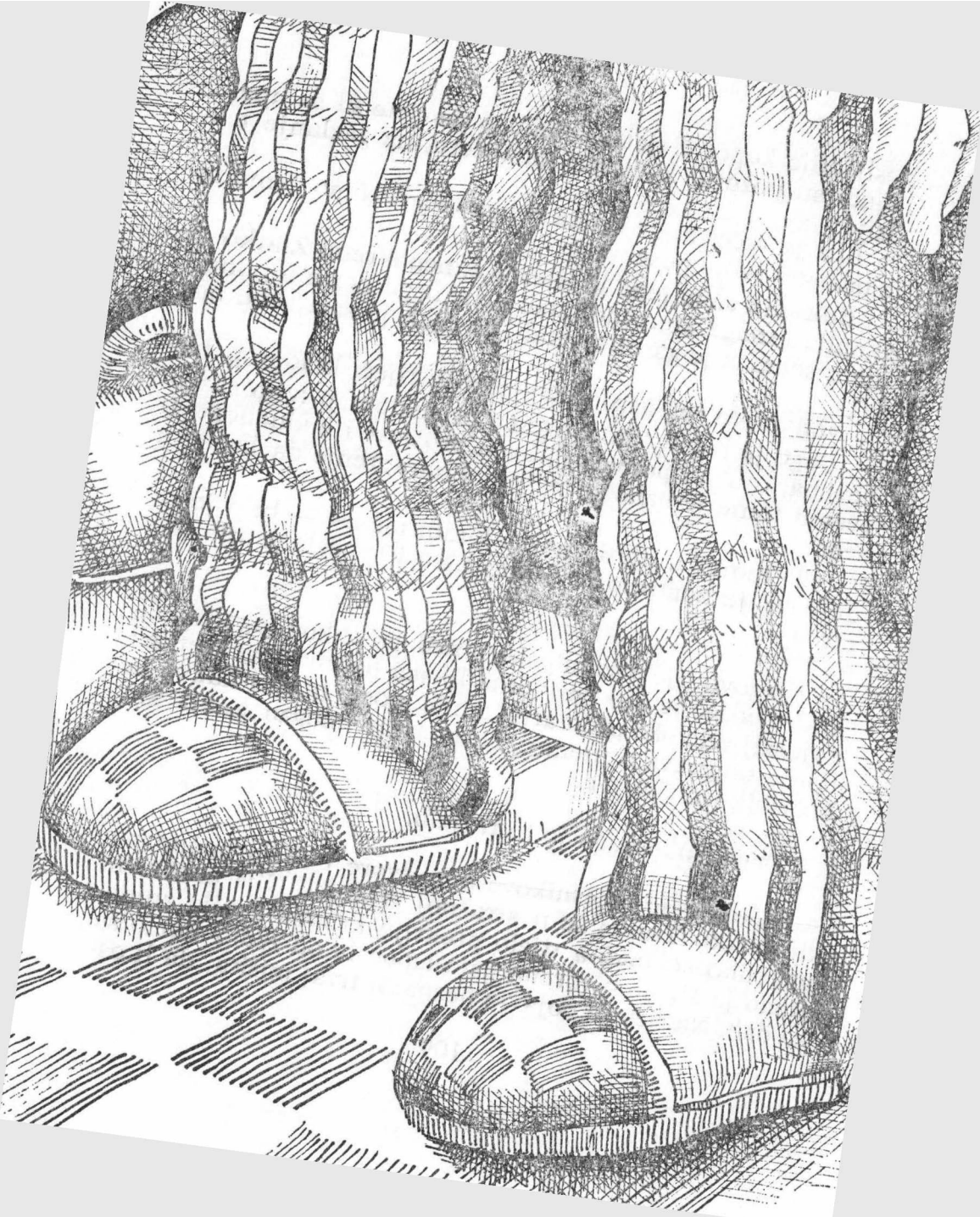
Dugo je razmišljao o svemu proteklom, o svim razgovorima, o svim pomicanjima u prošlost i budućnost. U svemu tome je nalazio razloge i ohrabrenje da krene u sebe.

»Ti moraš uspjeti, moraš i radi mene« — bilo je zadnje što je pomislio prije nego što je počela vrtnja. Poniranje.

Njegovo tijelo se napelo, a nedugo nakon toga ukočilo. Izgledalo je kao beživotna ljuska bačena u krevet. Ni najpažljivije oko promatrača nije moglo otkriti kakva se borba odigrava u njemu. Nitko nije mogao znati što bolesnik proživljava.

Dugo, jako dugo je to trajalo.

A onda se bolesnikove oči otvore i tijelo počne podrhtavati. Tresao se u strašnoj groznici. Nije prošlo ni nekoliko sekundi a tijelo prekriju krupne kaplje znoja. Imao je širom otvorena usta ispućala od žeđi i borio se za dah. Na licu se pojavio neznatni trzaj mišića, da li os-

mijeh ili grč bola nije se moglo razlikovati, a onda bolesnik zakoluta očima i tijelo prestane podrhtavati. Ovoga puta nije izgledao ukočen kako bi obično izgledao kada se pomakne. Nije bio ukočen, ruka mu je mlohavo visjela sa kreveta. Izgledao je mrtav. Mrtav ili u tako dubokoj nesvjestici da ga od smrti dijeli jedino nadnaravna želja za životom. U ovom trenutku trebalo je da uz njegov krevet bude netko tko bi mu pomogao, no nije bilo nikoga osim Irene, a i ona tek u mislima.

Vrijeme je protjecalo i sve više pokazivalo da Zlatko nije mrtav. Život se polako vraćao u njegovo tijelo. Znoj je natapao pokrivač, a on nije imao snage da se otkrije. Borio se za dah.

Tek nešto kasnije, usta su se počela micati i izgovarati neke nerazumljive slogove, ali i slogovi su s vremenom postajali sve razumljiviji.

— ... mooraaaa ... raadiadi mmeemeneee .. Ir-
eee ... — buncao je.

Vrijeme ponekad brzo leti, ali najbrže leti dok traje borba. Tako je i ova noć proletjela.

Pred jutro bolesnik je već skupio dovoljno snage da, iako s velikim naporom, baci pokrivač na pod. Pridigao se na laktove i zagledao u noge. Mirovale su na plahti mokroj od znoja. Gledao ih je. Dugo ih je gledao. Bile su već oslabile i stanjile se od dugog ležanja. Gledao ih je ... i skupljao snagu da pokuša pomaknuti prste. Nije ih pomaknuo jer nije imao hrabrosti. Nije imao hrabrosti ni pokušati jer se plašio da ga prsti neće poslušati, da se neće pomaknuti. A to bi pokazalo da nije uspio. Takav mali pomicaaj prsta bi mu pokazao da li će vječno

ostati zakovan za krevet, nepokretan, ili će još danas stati na svoje noge i koračati.

Misli su se rojile. Strah, ali i nada nisu ga napuštale. Skupljao je hrabrost, a nje mu je mnogo trebalo.

Toliko je dugo čekao taj trenutak, a sada kada je napokon došao — plašio se.

»Ja moram uspjeti — mislio je — i radi sebe i radi Irene. Ne postoji nemoguće, sve je moguće, treba samo imati volje i snage. Jučer sam bio najsretniji čovjek na svijetu, a danas ću biti još sretniji. Sreću treba zaslužiti, boriti se za nju, a ne čekati je. Ja je nisam čekao. Borio sam se i ona je sigurno tu. Ona je sigurno tu! Treba samo pomaknuti nogu kao dokaz. Treba pomaknuti nogu! Sreća je sigurno tu!«

Skupio je svu hrabrost koja se mogla naći u njegovom tijelu, a moglo se naći mnogo, i pokušao. Pokušao je pokrenuti nogu.

XXX

Majka tog jutra nije mogla da se ne sjeti Zlatkovih jučerašnjih riječi, a to ju je natjeralo da ponovno brižne u plač.

— Jadnik — šmrcala je — on stvarno vjeruje, jadnik, da će ozdraviti.

Dok je čekala da mlijeko za doručak zakipi, majka je sjela za stol, zarila glavu u ruke i plakala.

— O bože — govorila je — pomози mu da prihvati život onakav kakav jest, a grub je, grub je život prema njemu.

U tom trenutku učini joj se da čuje škripu sobnih vrata, a nešto kasnije škripnula su i vrata kuhinje. Majka se trgne i zapanjeno pogleda u vrata.

— Jesi li mi spremila knjige? Idem u školu! — govorio je Zlatko pridržavajući se za okvir vrata jer noge su mu ipak bile oslabile. Dugo nije hodao, ali sve će to nar doknaditi.

BILJEŠKA O PISCU

Ono što je važno zabilježiti o piscu jest da on danas sasvim dobro hoda, čak trči i vozi bicikl. Usput budi rečeno, ima tolike noge da nosi oipele broj četrdeset šest.

Manje je važno, ali ipak spomenimo, da se rodio u Osijeku 1955, djetinjstvo proveo u Čepinu, a danas živi u Zagrebu.

Osim ove, napisao je i knjigu »Prvi sudar«.

DOSADA IZAŠLO U BIBLIOTECI VJEVERICA

Anton Ingolič Dječak sa dva imena	Josip Vandot Kekec nad samotnim ponorom	Lewis Carroll Alica u zemlji čudesa
Anđelka Martić Pirgo	Charles Perrault Bajke	Gabro Vidović Kurir sa Psunja
Herminia zur Miihlen Šta pričaju Petrovi prijatelji	Mato Lovrak Devetorica hrabrih	Miroslav Hirtz Priče iz prirode
Fran Levstik Najđihojca	Krišan Čandar Preokrenuto drvo	Vojin Jelić Psiću, a kako je tebi ime
N. Veretennikov Volođa Uljanov	Mihail Zoščenko Priče za djecu	Grigor Vitez Kad bi drveće hodalo
Jobanna Spyri Heidi	VWilliam Saroyan Tata, ti si lud	Erich Kastner Tonček i Točkica
Angel Karalijčev U svijetu priča	William Saroyan Mama, volim te	Ivana Brlić-Mažuranić Priče iz davnine
Erich Kastner Don Quichotte	Perzijske bajke	Gianni Rodari Čipolino
Nathaniel Hawthorne Čudesna knjiga	Braća Grimm Bajke	Anđelka Martić Dječak i šuma
Kornej Čukovski Doktor Jobjoli	Milan Šega Čarobni ključić	Knjiga radosti II
Vladimir Colin Bajke	Vesna Paran Tuga i radost šume	Ivana Brlić-Mažuranić Čudnovate zgrade šegrta Hlapića
Kornej Čukovski Bajke	Knjiga radosti	Astrid Lindgren Razmo u skitnji
Marija Majerova Robinzonka	Danko Oblak Modri prozori	Milivoj Matošec Tiki traži Nezanca
Makedonski pisci djeci	Josip Vandot Kekec na vučjem tragu	Gianni Rodari Putovanje Plave strijele
	Erich Kastner Emil i detektivi	

Mato Lovrak
Zeleni otok

Vjekoslav Majer
Žuna na telefonu

Nusret Idrizović
Mrav i aždaja

France Bevk
Mali buntovnik

Braća Grimm
Priče

Felix Salten
Bambi

H. C. Andersen
Priče

H. C. Andersen
Bajke

Lewis Caroll
Alica s onu stranu
ogledala

Jens Sigsgaard
Robin Huđ

Vladimir Nazor
Kurir Loda

Ferenc Molnar
Junaci Pavlove ulice

Stevan Bulajić
Nebeski mornar

Aleksa Mikić
Priče o malim borcima

Oton Župančić
Ciciban

Aleksandar Popović
Tvrđoglave priče

Mato Lovrak
Vlak u snijegu >

Ezopove basne

Karei Capek
Bajke

Branka Jurca
Kućica kraj mora

Gabro Vidović
Trojica iz Male ulice

Marcel Ayme
Priče mačke na grani

Pavel Bažov
Kameni cvijet

Arkadi j Gaj dar
Timur i njegova četa

Milivoj Matošec
Admiralov otok

C. Collodi
Pinokio

Gianni Rodari
Đelsomino u Zemlji
lažljivaca

A. Volkov
Čarobnjak iz Oza

Slavko Kolar
Na leđima delfina

W. M. Thackeray
Ruža i prsten

Desanka Maksimović
Ptice na česmi

France Bevk
Crna braća

J. Broszkievicz
Velika, veća i najveća

Palma Katalinić
Djetinjstvo Vjetra
kapetana

A. R. van der
Loeff-Basenau
Lavine bjesne

Aleksej Tolstoj
Zlatni ključić

Gabro Vidović
Zatočenici Pernatog
otoka

Erich Kastner
35. maj

Tone Seliškar
Družina Sinjega galeba

Fran Levstik
Pjesme za djecu

Ernest Thompson Seton
Vinipeški vuk

Ivan Cankar
Moj život

Grigor Vitez
Gdje priče rastu

Branko Ćopić
Sin Brkate čete

Vojin Jelić
Hrabriji nego igračka

Ivan Kušan
Domaća zadaća

Marcel Ayme
Druge priče mačke
na grani

Ivan Kušan
Uzbuna na Zelenom
vrhu

Gustav Krklec Majmun i naočale	Henry VVinterfeld Djevojičica iz svemira / Dobar dan!	Mladen Kušec
Ela Peroci Djeco, laku noć	Palma Katalinić Pričanje Cvrčka moreplovca	Viola Wahlstedt Aslak dječak sa Sjevera
Gianni Rodari Telefonske priče	Zdenka Jušić-Seunik Vode su pjevale	Anđelka Martić Vuk na Voćinskoj cesti
Grigor Vitez Igra se nastavlja	Stjepan Jakševac Vesela godina	Mato Lovrak Neprijatelj br. 1 «
Ratko Zvrko Grga Čvarak	Erich Kastner Emil i tri blizanca	H. C. Andersen Bajke i priče
Erich Kastner čovječuljak	Erich Kastner Čovječuljak i Malena	Dubravka Ugrešić Mali plamen
G. Parca — M. Argilli Čavlidevi doživljaji	Erich Kastner Blizanke —	Zlata Kolarić-Kišur Moja zlatna dolina
Felix Salten Bambijeva djeca	Jagoda Truhelka Zlatni danci	Ivan Kušan Koko u Parizu 'N
Mato Lovrak Družba Pere Kvržice	Zvonimir Balog Nevidljiva Iva	Milivoj Matošec Veliki skitač
Stanislav Femenić Puž na ljetovanju	Dragan Lukić Nebođer C-17	Zdenka Jušić-Seunik Kupi mi vilovita konja
Milivoj Matošec Strah u Ulici lipa	M. Bjažić— Z. Fürtinger Ništa bez Božene '	Antoine de Saint-Exupery Mali princ
Eva Maria Aab Vjetropirka Eva	Sunčana Škrinjarić Kaktus bajke	Vlatko Šarić Miško
Nada Iveljić Konjić sa zlatnim sedlom	Ivan Kušan Koko i duhovi	Sunčana Škrinjarić Dva smijeha
Višnja Stahuljak Začarani putovi	Blanka Dovjak- -Matković Neobična ulica	Gabro Vidović Bjelkan
Pjesme četiri vjetra (Izbor i prijevod Grigor Vitez)	Gianni Rodari Planeta ispunjenih želja	Astrid Lindgren Pipi Duga Čarapa
Hans Peterson Matija i vjeverica		Zvonimir Balog Ja magarac 'V

Stanislav Femenić
Krijesnice

Mladen Kušec
Volim te

Božena Loborec
Četiri dječaka i jedan
pas

Blanka Đovjak-
-Matković
Priče iz Dubrave

Luko Paljetak
Miševi i mačke
naglavačke

Drago Ivanišević
Mali, ne maline

Ivan Kušan
Lažeš, Melita

Sunčana Škrinjarić
Zmaj od stakla

Mladen Kušec
Plavi kaputić ^

Josip Barković
Zeleni dječak

Danko Oblak
Zelena patrola

Višnja Stahuljak
Kućica sa crvenim
šeširo

Nada Iveljić
Dobro lice

Gianni Rodari
Torta na nebu

Milivoj Matošec
Dječak sa šutle

Zvonimir Milčec
Zvižduk s Bukovca

Iris Supek
Trepavice Skitalice

Nikola Pulić
Dolina zečeva

Dubravka Ugrešić
Filip i Srećica

Branko Hribar
Adam Vučjak

Ivan Kušan
Tajanstveni dječak

Gernet-J agdf el j d
Kat ja i krokodil

Pajo Kanižaj
Šarabara

Edmondo de Amicis
Srce

Danko Oblak
Na tragu

Kazimir Klarić
Mrnjau, grizu me

Sunčana Škrinjarić
Svaštara

Anđelka Martić
Djedica pričalo
i čarobni vrutak

Zvonimir Golob
Čemu služe roditelji

L. F. Baum
Čarobnjak iz Oza

Miroslav Antić
Prva ljubav

Gligor Popovski
Mornar Nep

Leopold Suhodolčan
Sakriveni dnevnik

Dragan Lukić
Tri gusketara

Marino Zuri
Mama, kome on
to priča

Boro Pavlović
Lipa

Milivoj Matošec
Pustolovina u
dimnjaku

Pero Zlatar
Otključani globus

Anton Ingolić
Potopljena galija

Nada Iveljić
Zvijezda na krovu

Toma Podrug
Od Solina do Solina

James Thurber
Trinaest satova
i čudesno A

Dobrica Erić
Slavuj i sunce

Miroslav Antić
Garavi sokak

Dragan Božić
Kad se pojavi crveni
konj

Anđelka Martić
Šašavi dan

Danko Oblak
Ježek

Miloš Macourek
6000 budilica

Slavko Pregl
Velika pustolovina

Zvonimir Balog
Zlatna nit

Stanislav Femenić
Tikva s nosom

Dušan Radović
Igre i igračke

Branko Ćopić
Orlovi rano lete

Hrvoje Hitrec
Eko Eko

Zlatko Krilić
Prvi sudar

E. B. White
Paukova mreža

Grozdana Olujić
Sedef na ruža * y

Jevrem Brković
Bašta starca Radosava

Mira Alečković
Ne mogu bez snova

Arsen Diklić
Ne okreći se, sine

Svetlana Makarovič
Mišica spava

Zlatko Krilić
Čudnovata istina

Josip Pavičić
Poletarci

Klara Feher
Imat ću svoj otok
Indijančev vrt

Zvonimir Milčec
Posljednji zvižduk

Ota Hofman
Sat plavih slonova

Jovan Jovanović Zmaj
Ala je lep ovaj svet

Dubravko Horvatić
Stanari u slonu

Likovni urednik
Irislav Meštrović

Tehnički urednik
Zlatko Klinger

Korektori
Sefija Ibrahimpašić
Lela Coffou

Izdavačko knjižarska radna
organizacija

Mladost
Zagreb, Ilica 30

Za izdavača
Branko Juričević